

Elemzés az iskoláztatási támogatás bevezetésének tapasztalatairól

2011. szeptember

TÁRKI-TUDOK

A jelentés a TÁRKI megrendelésére a 2011. 07. 19-én kelt 217/2011 számú szerződésben foglaltaknak megfelelően készült el.

A zárótanulmányt szerkesztette: Lannert Judit

A háttértanulmányokat készítették: Gáti Annamária, Juhász Judit, Lannert Judit és Sinka Edit

Az észak-magyarországi és a budapesti interjúkat készítette: Gáti Annamária, Juhász Judit és Lannert Judit

Az észak-magyarországi esettanulmány helyszínei és a megkérdezettek:

- Városi önkormányzat gyámhivatala munkatársai
- Városi ÁMK és szakiskola igazgatója
- Városi védőnői szolgálat alkalmazottai, eseti gondnokok
- A város egyik kifejezetten hátrányos helyzetű külterületén általános iskola igazgatóhelyettese és gyermekvédelmi felelőse
- A megyei gyermekjóléti módszertani központban a vezető és a módszertani munkatárs
- Gyerekek az utcán

Budapesten egy kerületi gyermekjóléti szolgálat és módszertani központnál készült interjú, valamint az Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézetben Sidlovics Ferencsel.

TARTALOMJEGYZÉK

1	Vezetői összefoglaló	5
2	Nemzetközi kitekintés és kontextus.....	12
2.1	Adatproblémák, a tanulók nyomon követése	13
2.2	A lemorzsolódás és hiányzások elleni stratégia	15
2.3	Pénzügyi ösztönzők és az iskolába járás	18
2.4	Az Egyesült Királyság: példa a probléma komplex kezelésére.....	21
3	A magyarországi iskoláztatási támogatás szabályozása	24
3.1	Mi volt eddig az igazolatlan hiányzások következménye?	24
3.2	Mi változott?.....	25
4	Az igazolatlan hiányzások alakulása az oktatásstatisztikai adatok szerint	27
4.1	Az 50+ igazolatlan hiányzások alakulása (%).....	28
4.1.1	Földrajzi / településtípus szerinti megoszlás	28
4.2	Iskolai program, illetve fenntartó szerinti megoszlás	30
4.2.1	Többváltozós összefüggések	31
4.3	Óvodáztatási arány és magántanulók aránya hasonló területi érintettséget mutat	32
5	Az intézkedés hatása	35
5.1	A NEFMI közleménye az önkormányzati adatok alapján.....	35
5.2	Online felmérés az 50 igazolatlan órát meghaladó hiányzásokról	38
5.2.1	A válaszadók leíró adatai	38
5.2.2	Diáklétszámok, iskolai hiányzás	41
6	Egy észak-magyarországi esettanulmány	46
6.1	Jogszabályi háttér és protokoll	46
6.2	Az implementáció során felmerülő problémák	46
6.2.1	Kapacitás problémák	47
6.2.2	Az eseti gondnok	47
6.2.3	Szerepkonfliktusok és technikai nehézségek	47

6.3	Az intézkedés értékelése a terepen	48
6.4	Nem szándékolt hatások	49
6.5	Kié a felelősség?	50
7	Mellékletek	54
7.1	A magántanulóvá nyilvánítás tendenciái 2004-2010 között az oktatásstatisztikai adatok tükrében.....	54
7.2	Melléklet - Családi/egyéni gondozási-nevelési terv védelembe vétel esetén.....	57
7.3	Melléklet - Pénzfelhasználási terv végrehajtása	61
7.4	Melléklet – Eseti gondnoki elszámolás	62
7.5	Melléklet – Nyilatkozat	63

1 Vezetői összefoglaló

Az elmúlt években - a válság hatására is – egyre népszerűbbé válik az az elv, hogy a szociális támogatásra szorulóknak a támogatást ki kell érdemelni. Ezzel együtt a társadalmilag kívánatos viselkedést pénzügyi ösztönzőkkel vagy szankciókkal próbálják kikényszeríteni. Az egyik kiemelkedő terület a perifériára szorult családok gyerekeinek óvodába csalogatása és iskolában tartása, amit gyakran feltételhez kötött pénzügyi támogatással próbálnak elősegíteni. Elsősorban a dél-amerikai és észak-amerikai féltekén terjedtek el azok a formák, ahol bizonyos szociális támogatást csak a gyermek rendszeres iskolalátogatása esetén nyújtanak. Ausztráliában az őslakosok körében pedig ezzel együtt bevezették a támogatások felhasználásának ellenőrzését is. Európában Szlovákia és Magyarország vezetett be hasonló intézkedéseket az elmúlt egy-két évben.

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a feltételes pénztranszferek (angolul: conditional cash transfer, a továbbiakban CCT) a gyermekek rendszeres iskolába járását elsősorban azokban az országokban segítették, ahol nagyon nagy a szegénység és a szociális védőháló nem fejlett, mint pl. a dél-amerikai országok esetében. Az USA-ban bevezetett kísérleti programok már kevésbé tűnnek hatásosnak. Az Európai Unió pedig a CCT konstrukciókat tekintve arra figyelmeztet, hogy habár hatásos eszköz lehet, de csak komplex stratégiába ágyazva, esetkezeléssel együtt. Azt is kiemelik emellett, hogy **ha egy ilyen intézkedés olyan oktatási környezetben kerül bevezetésre, ahol nagyarányú egyenlőtlenségek tapasztalhatóak, az ilyen intézkedés felerősíti az ún. kipasszírozó (exclusion) tendenciát.**

Magyarországon a hazai költségvetési hiány magas mértéke és a lelassuló gazdaság miatt egyre inkább felerősödtek azok a hangok, amelyek a szociális segélyeket összekötnék a társadalmilag megfelelő viselkedéssel. Ennek kapcsán egyaránt felmerült a segély megvonása, vagy felhasználásának ellenőrzése. 2009-ben a monoki önkormányzat megszavazta az ún. szociális kártya bevezetését, amivel a segélyek felhasználását akarták ellenőrizni. Voltak viszont, akik ezt a fajta paternalista szemléletet ellenezték és célellentétesnek vélték. Ezzel párhuzamosan pedig egyre több olyan eset került napvilágra, ahol a tanköteles tanulók nem járnak rendszeresen iskolába és a jog által igénybe vehető eszközök nem tűntek hatékonyak. A legnagyobb port felvert eset a sajkócazi házaspár esete, akiknek 6 gyereke közül kettő nem járt iskolába, és a figyelmeztetés és pénzbírság kirovása után sem javult a helyzet. Ezért a jegyző a gyerekek veszélyeztetése miatt feljelentette a szülőket, akiket utána féléves börtönbüntetésre ítélték. Ugyanakkor az anyának volt egy féléves csecsemője is, akit nem vihetett volna a börtönbe. Így az a helyzet adódott, hogy a jog révén is gyermekveszélyeztetés esete valósult volna meg. Az eset tanulsága, hogy az egyre inkább leszakadó társadalmi rétegek és régiók mellett váltak a meglévő intézkedések egyre kevésbé hatékonyvá, ami a szabályozást is lépésre ösztönözte és a helyzet megoldására a feltételes pénztranszferek eszközével próbáltak élni.

Szociális szakemberek szerint ez egy **háromlépcsős folyamatban** valósult meg. A 2008. évi XXXI. törvény vezette be az **óvodáztatási támogatást**. Ez egy olyan pénzügyi ösztönző, amelyet azzal a feltétellel kap meg a család, ha a gyermek óvodába jár. Mi több, a

Gyermekvédelmi törvény¹ lehetővé teszi, hogy az első alkalommal járó óvodáztatási támogatást – amennyiben azt az önkormányzat rendeletben előírja – természetben nyújtsák a szülőknek. Második lépcsőként értékelhető az, hogy a gyermekvédelmi törvény alapján a jegyző a **családi pótlék természetbeni formában történő nyújtására** irányuló eljárást hivatalból megindítja, ha hivatalos tudomása van a gyermek elhanyagolásáról, ha a jelzőrendszeri tagoktól érkezik jelzés a gyermek elhanyagolásáról, valamint ha gyermekjóléti szolgálat erre – a pénzfelhasználási terv megküldésével és az eseti gondnok lehetséges személyének megjelölésével – javaslatot tesz. Harmadik lépcsőnek tekinthető a **családi pótlék iskoláztatási támogatássá alakítása** a tanköteles korú gyermekek esetén, ahol a támogatás feltétele a rendszeres iskolalátogatás, és ennek hiányában felfüggeszthető, illetve természetben adható.

2010. augusztus 30. óta hatályos az a törvénymódosítás,² amelynek értelmében az iskoláztatási támogatás folyósítása felfüggesztésre kerül, ha a tanköteles korú tanuló 50 igazolatlan órát meghaladó iskolai hiányzást ér el. Már az 1999-es szabályozás is szólt a juttatás és a tankötelezettség teljesítés összefüggéseiről, de a 2010-es törvénymódosítás előtt nem volt igazolatlan hiányzással összefüggő automatikus eljárásrend a támogatás felfüggesztésére, vagy természetbeni juttatássá változtatására, továbbá arra, hogy már meghatározott számú igazolatlan hiányzás (amely önmagában még nem gátja egy tantárgy teljesítésének, hiszen az 250 óra mulasztás³ esetén lenne kérdéses) ezt az intézkedést vonja maga után. Az intézkedés újszerűsége tehát abban áll, hogy az 50 igazolatlan órát meghaladó iskolai hiányzás jegyzői mérlegelés nélkül, automatikusan vonja maga után a szankciót.

Az új törvény az előző, 2010/2011-es iskolai tanévben jelent meg. 2011 augusztusában arra tettünk kísérletet, hogy az iskoláztatási támogatást érintő szabályozás hatását felmérjük. Miután az intézkedés alig egy éves és az iskolai hiányzásokról korábban nem gyűjtöttek szisztematikusan adatokat, ezért megpróbáltunk on-line kérdezéssel az iskoláktól adatokat gyűjteni, valamint a legérintettebb észak-magyarországi térségben kvalitatív kutatást végezni a témában. Ezen felül összefoglaltuk a hasonló nemzetközi tapasztalatokat, valamint az oktatásstatisztikai adatbázisban a lemorzsolódásra utaló indikátorokat is elemeztük.

A 2009/2010-es tanévre vonatkozó oktatásstatisztikai adatok alapján a regionális és a megyei eloszlást tekintve jól kirajzolódik, hogy az észak-magyarországi, észak-alföldi, dél-dunántúli régióban, illetve azok megyéiben a legrosszabb a helyzet az igazolatlan iskolai hiányzásokat tekintve. Az észak-magyarországi régió megyéiben a notórius hiányzók aránya az öt százalékot is elérheti, miközben a dél-alföldi régió két megyéjében (Csongrád és Békés megye) és a Nyugat-Dunántúlon két százalék alatt marad ez az arány. A „legjobban, illetve legrosszabbul teljesítő” megyék közötti különbség, több mint négyszeres. Győr-Moson-Sopronban a tanköteles diákok 1,2 százaléka érte el az ötven órás igazolatlan

---

¹ 1997. évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV

² 2010. évi LXVI. Törvény a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvénynek, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek a tankötelezettség teljesítésével összefüggő módosításáról.

http://www.bmtk.hu/data/2010_LXVI_torveny_csaladok_tamogatasarol.pdf

³ 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99400011.mkm

hiányzást a vizsgált tanévben (2009/2010-es tanév), Borsod-Abaúj-Zemplénben viszont 5 százalék volt ez az arány. Az adatok tanúsága szerint az iskolai programok mentén tapasztalható eltérések nagyon nagymértékűek. **A probléma által leginkább sújtottak a szakiskolák és a speciális szakiskolák tűnnek, amelyek esetében elmondható, hogy minden tízedik tanköteles tanuló elérte az adott tanévben az ötven órát meghaladó igazolatlan hiányzást.** Az szakközépiskolai, illetve gimnáziumi tanulók esetében ugyanez a diákok 1, illetve mindössze fél százalékáról mondható el, az általános iskolai diákok körében pedig 2 százalékról.

A NEFMI által kiadott augusztus végi közlemény előzetes adatokat közölt. Összességében pozitívként értékelték hogy **a 10 órát igazolatlanul mulasztó tanulók 49 százaléka éri el az 50 órás hiányzást, tehát a figyelmeztetés preventív hatással bír.** Ugyanakkor az iskoláztatási támogatás felfüggesztésének megszüntetése csak 10 százalékban történt azért, mert a tanuló iskolába járt újra. Az esetek nagy részében (42%) a tanuló nagykorúvá vált, illetve szülői kérelemre magántanulóvá nyilvánították (30%).

Az online kérdőívünket összesen 308 intézményben töltötték ki, legmagasabb arányban az észak-magyarországi régióban és Közép-Magyarországon. A válaszadó intézmények 66-69 százalékában van általános iskolai képzés, 28 százalékukban szakközépiskola, 19 százalékban szakiskola, 16 százalékban gimnázium, 8 százalékban pedig speciális szakiskola. Mintánkban sikerült elérni a legérintettebb területeket és iskolatípusokat. **Az igazolatlan hiányzások adatszerű feltérképezése azt az eredményt hozta, miszerint az ötven igazolatlan órát is meghaladó hiányzás a szakiskolákban, illetve a speciális szakiskolákban elérte a 12 százalékot (a tanköteles diákok számához viszonyítva).** Az általános iskolák alsó tagozatán, valamint a szakközépiskolákban egy, felső tagozatán pedig két százalék volt ez az arány. A válaszadó gimnáziumok esetében viszont szinte alig volt olyan intézmény, amely arról számolt volna be, hogy voltak notórius hiányzói. **Az alacsonyabb óraszámú hiányzók aránya valamivel eltérőbb képet mutat. Bár itt is a szakiskolák töltik be a vezető szerepet, a szakközépiskolák esetében is 9 százalékra tehető a 10-50 órát igazolatlanul hiányzók aránya.** Gimnáziumban és az általános iskolák felső tagozatán ez az arány 4-4 százalék, alsó tagozaton pedig 3.

Szinte minden programtípus esetén meghaladta a 70 százalékot mind a gyermekjóléti szolgálat, mind a jegyző felé történő értesítések aránya, kivéve a szakiskolába járó diákok esetében, ahol a gyermekjóléti szolgálatok felé történő értesítés csak a hiányzók 14 százaléka esetében történt meg!

A csökkenésről beszámoló intézmények aránya 26 és 38 százalék között mozog. Leginkább a speciális szakiskolát, általános iskolát, illetve szakiskolát működtető intézmények számoltak be csökkenésről. Ezen intézmények több mint harmada nyilatkozott úgy, hogy az előző tanévhez képest csökkent a notórius hiányzók száma. A gimnáziumokban és szakiskolákban 26-26 százalék volt ez az arány. **A notórius hiányzók számának csökkenését számszerűsítve a szakközépiskolai és az általános iskolai programok esetében látszik a legnagyobb mértékűnek a visszaesés, ahol az érintettek 42-43 százalékos visszaesésről számoltak be.** A szakiskolákban a sok igazolatlan hiányzást felhalmozó diákok száma átlagosan mintegy harmadával csökkent, a speciális

szakiskolákban pedig negyedével. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az átlagértékekhez nagyon magas szórásértékek tartoznak, vagyis az egyes intézmények között nagyon nagy eltérések vannak.

A csökkenésről beszámolóknak legnagyobb hányada, közel negyede nyilatkozott úgy, hogy a visszaesés a rendelkezés elrettentő hatásának köszönhető. Az on-line kérdőív végén nyitott kérdésként rákérdeztünk arra is, hogy mennyire érzi megfelelőnek az iskoláztatási támogatás megvonására vonatkozó törvénymódosítást az igazolatlan iskolai hiányzások csökkentésére. **A 268 válaszoló 60 százaléka helyeselte az intézkedést, sőt többen még további szigorítást is várnának. 22 százalék válaszolta azt, hogy egyetért az intézkedéssel, de vegyes a fogadtatás, elsősorban mert sok adminisztrációval jár, vagy nem tudja megítélni, mert az intézetét nem érinti a probléma. 18 százalék gondolta úgy, hogy az intézkedés nincs hatással a hiányzásokra, mivel a szülőket ez nem érdekli,** és mivel a legrászorultabbak megkapják így is a támogatást, csak természetben, ezért szerintük az igazi elrettentés az lenne, ha valóban teljesen megvonnák az arra érdemtelenektől. Mindössze két intézményvezető jelezte azt, hogy nem biztos, hogy ez a legjobb módja a hiányzás csökkentésének, és esetleg az intézmény is tehet arról, hogy szívesen jár-e oda a tanuló vagy nem.

Az on-line intézményi kérdőíves vizsgálat mellett egy észak-magyarországi esettanulmányt is készítettünk a témában. Intézményvezetőket, gyermekvédelmi szakembereket, védőnőket, eseti gondnokokat, gyámhivatali szakembert és gyerekeket interjúvoltunk meg. A terepen tapasztaltak is alátámasztották, hogy a módosított szabályozás komplexen érinti a gyermekvédelemben részt vevő jelző- és intézményrendszert, így az iskolát, a gyermekjóléti szolgálatot, a családsegítő központot, az önkormányzati hivatalt, a védőnőket, és olyan új szerepekkel ruházza fel az érintetteket, amelyek megvalósítása sok esetben többoldalú kihívást jelent számukra. A törvénymódosítás elsősorban a családtámogatási⁴ és a gyermekvédelmi⁵ törvényt érintette, maga után vonva az oktatási rendszert érintő egyéb szabályozókat. Szellemissége alapján jól látható, hogy **az iskolai hiányzás alapvetően szociális, és nem oktatási problémaként definiálódik, szankcionálása egy pénzbeli juttatás ideiglenes megvonása vagy természetbelivé változtatása, annak a családokkal közös végrehajtása pedig, jegyzői utasításra, elsősorban a szociális, családgondozói rendszert, illetve a védőnőket érinti. Az iskolára tapasztalataink alapján leginkább jelzőrendszeri illetve hatósági jellegű (feljelentés küldése a hivatalnak és a szülőnek) szerep hárul, illetve a gyermekvédelmi felelősök lehetnek érintettek a családdal való további együttműködésben.**

A törvény gyakorlati megvalósulása, implementációja számos problémát látszik felvetni. Gyermekjóléti szakemberek elmondása alapján, az látható, hogy egyes, már korábban is létező törvényi szabályozások automatizmussal kerültek át a módosításba, amellyel azonban **jelentősen megnőtt az esetszám, így komoly kapacitás problémák merültek föl. Emellett a megkérdezettek rávilágítottak különböző kompetencia hiányokra illetve szerep-**

---

⁴ 1998. évi LXXXIV. törvény A családok támogatásáról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800084.TV

⁵ 1997. évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV

konfliktusokra is a kötelezően kijelölt új szerepek, leginkább az eseti gondnokság kapcsán.

Pozitív hatásként értékelhető, hogy **sokkal precízebb adminisztrációra kényszeríti az új szabályozás az iskolákat**, mert sokkal nagyobb a tét. Az iskolavezetőkkel készült beszélgetések alapján számottevően csökkent az igazolatlan iskolai hiányzások aránya a régióban, de **az igazolatlan hiányzások arányának csökkenése leginkább azoknál a gyerekeknél történt meg, akik még nem estek ki a rendszerből, nem indultak el a lemorzsolódás útján.** Abban az iskolák, a hivatal és a gyermekjóléti szolgálat is egybehangzóan nyilatkozott, hogy a leghátrányosabb helyzetű, leginkább elhanyagolt és legnagyobb mértékű iskolai hiánnyal bíró gyermekek és családjaik esetében ez az intézkedés mérsékelt hatással bír.

Több esetben elhangzott, hogy egyes gyermekorvosok kiállítanak igazolást, ha a szülő nagyon szépen kéri. Félő tehát, hogy az eddig igazolatlanul hiányzó gyerekek egy része igazolt hiányzóba csúszik át, végső soron ugyanúgy lemorzsolódva a rendszerből. A megyei gyermekjóléti szolgálat munkatársa kiemelte, **megnőtt a magántanulóvá nyilvánítások száma** a megyében: *„a magántanulóság általában az egyértelmű útja annak, ahogyan ezek a gyerekek kikerülnek az iskolarendszerekből és nem hiányzóként jelennek meg mondjuk.”* Jól látható az is, hogy már most is **megjelent problémaként a sokat hiányzók benntartása a rendszerben.**

Az iskolák és a gyámhivatal a szülőket okolják és hivatkoznak is törvényben rögzített felelősségükre a gyermek iskolába járására vonatkozóan. Jól láthatóan **az iskolák hárítják a problémát és nem gondolják azt, hogy a gyerekek benntartása az iskolában esetleg új, érdekes pedagógiai módszerekkel vagy más megközelítéssel lehetséges lenne.** Az eseti nevelési-gondozási terv sem tartalmaz olyan jellegű információkat, ami alapján az iskoláktól is számon lehetne kérni azt, vajon milyen személyre szabott nevelési megközelítéssel próbálják a tanulót az iskolában tartani és fejleszteni. Pedig ez ellentmond a nemzetközi gyakorlatnak is, ahol az oktatási-nevelési intézmények a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve vállalnak felelősséget. **A szociálpolitikai szakértők szerint kisebb lenne a gond, ha az iskolák nyitott intézményként működnének.** Ugyanilyen fontos lenne a **szociális munkás foglalkoztatása azokban az iskolákban, ahol nagy a lemorzsolódás veszélye.** A gyermekvédelmi felelős 2005-től nem kötelező az iskolában, így az amúgy is éles státuszokért folyó harcban az iskolákban alig maradnak segítő szakmunkatársak.

Összességében azt mondhatjuk, hogy az intézkedésnek pozitív hatása volt abban, hogy **megmozdult az intézményrendszer és komolyan vette a feladatát.** Az oktatási intézmények precízebben követik a tanulók iskolai jelenlétét és minden esetben jeleznek, amikor erre a szabály kötelezi őket. Korábban, a szankció híján, jóval lazábban látták el ezt a feladatukat. **Pozitívumként értékelik a szakemberek azt is, hogy a fokozottabb aktivitás a szereplők közötti kommunikációt is felerősítette, a jelzőrendszer szereplői tudnak egymásról és informálják is egymást.** Ugyanakkor az is jól látható, hogy habár ez az intézkedés valóban preventív és a hiányzásokat csökkentette, de az észak-magyarországi régióban, illetve a szakiskolákban a probléma jóval súlyosabb annál,

hogy ez a fajta szankció valódi javulást tudjon hozni. Adataink azt mutatják, hogy a szakiskolák és speciális szakiskolák esetében a kedvezőtlen tanulói összetétel, a zsúfoltság és ebből fakadóan a tanulókra irányuló figyelem nem kellő mértéke állandósítja és súlyosbítja a problémát. Amennyiben nem sikerül a komplex megközelítés felé elmozdulni, ahol az oktatási intézmények is képesek és hajlandók tenni azért, hogy a tanulók szívesen járjanak az iskolába (és nem hárítják ezt a problémát a szülőkre és gyerekekre, valamint a megoldást a szociális ellátó rendszerre), akkor fennáll annak a veszélye, hogy a hiányzási statisztikát a notórius hiányzók magántanulóvá nyilvánításával fogják plasztikázni.

A kutatás eredményei kapcsán néhány **javaslat** is megfogalmazódott, ami abba az irányba mutat, hogy a meglévő CCT eszközt jobban ágyazzuk be egy komplex megközelítésbe:

1.) A folyamatok nyomon követése lehetetlen megfelelő, jó minőségű adat nélkül. Miközben a hiányzási statisztika máshol az egyik legfontosabb iskolai indikátor, nálunk mindeddig senki sem volt kíváncsi ennek alakulására, az oktatásstatisztika csak az új szabályozás bevezetésével vette fel ezt az adatkérést a kötelező adatszolgáltatás kérdőívébe. Érdemes lenne továbblépni és egy **egységes jelzőrendszert működtetni**, ami egyszerűen, átláthatóan és hatékonyan követi a gyermekek útját a rendszerben és jelez, amennyiben lemorzsolódnak. Ez a tárcák közötti kooperációt igényelné és az egészségügyi, szociális és oktatási adatszolgáltatás összefésülését, összekapcsolását néhány alap indikátor esetén. Erre a Strukturális Alapokban volt is pénz, de ezek a programok azóta sem indultak el (TÁMOP 3.8., 4.5, stb.).

2.) Az új szabályozás implementációja a végpontokon a legkevésbé kiforrott. A megnövekedett esetszámok nem jártak együtt kapacitásbővüléssel. Érdemes lenne **főállású eseti gondnokok alkalmazása**, akik így megfelelő képzésben is vehetnének részt. Ugyanígy **a magas lemorzsolódási statisztikával rendelkező intézményeknél iskolai szociális munkás státuszt kellene létrehozni.**

3.) Tovább kell lépni afelé, hogy az iskolák is elgondolkozzanak, hogyan csinálhatnák jobban (Hejőkeresztúr) – A létező jó gyakorlatokat terjeszteni kellene, tanulóhálózatokat létrehozni és szorgalmazni az intézmények közötti kommunikációt, kompetenciabővítést, önképzést. Egyben **tudatosítani kellene az iskolákkal, hogy sokat tehetnek az ügyért**, leginkább, ha valamennyire nyitott intézménnyé tudnak válni, ahol délután is eltölthetik értelmesen az idejüket a tanulók.

Az oktatási törvényben is meg kellene jelennie a preventív szemléletnek, jelenleg ez nem így van. **A pedagógusképzésben pedig meg kellene jelennie a korszerű gyermekvédelmi ismereteknek.**

4.) A szociális és oktatási tárca mellett az egészségügy is fontos szereplő. A **gyermekorvosok** nem igazán aktív részesei a jelzőrendszernek, a tevékenységüket jobban kellene kontrollálni.

2 Nemzetközi kitekintés és kontextus

A korai iskolaelhagyás az európai országok és az Unió egyik kiemelt problématerülete, hiszen komolyan rontja a versenyképességet az alulképzett munkaerő, miközben társadalmi költséget és biztonsági kockázatot is jelentenek a munkaerőpiacról kiszorult, képzetlen fiatalok. Az Unió 2020-ra 10 százalék alá szeretné szorítani a lemorzsolódók átlagos arányát. Éppen ezért kiemelten foglalkoznak a korai iskolaelhagyás mögött álló okokkal és a megoldási lehetőségekkel.⁶

Bizonyos iskolákban szisztematikusan magasabb a lemorzsolódók aránya. Ezek az iskolák gyakran hátrányos helyzetű tanulókat tanítanak, nem ritka az erőszakos magatartás, a tanulók sokat hiányoznak, az iskolai eredményesség alacsony és a pedagógusok elvárásai szintén nem magasak, a szülők és az iskola közötti kooperáció gyenge.

A bizottság által összeállított anyag alapján a korai iskolaelhagyáshoz vezető faktorok a következők:

- szegény, társadalmilag hátrányos és képzetlen családi háttér
- hátrányos helyzetű kisebbséghez való tartozás
- sérülékeny csoporthoz való tartozás (fogyatékos, tinédzser anya, stb.)
- fiatal korúként dolgozni kényszerül
- **az iskolából kimaradozik, tartós hiányzás, lógás, eltanácsolás**
- rossz iskolai eredmények és az ezt korrigáló képességek hiánya (reziliencia)
- gyakori költözés, helyválttatás

Ugyanígy a Bizottsági anyag megnevezi azokat az oktatáspolitikai aspektusokat is, amelyek negatívan befolyásolhatják ezeket a folyamatokat. Ilyenek:

- szűkös koragyermekkorai ellátás
- rendszeres buktatási gyakorlat és a támogatás hiánya azoknak, akik lemaradnak
- az oktatási szintek közötti átmenetek bonyolultak
- potenciális zsákutcás képzések jelenléte, amelyek nem vezetnek sem továbbtanuláshoz, sem munkához
- a migránsok vagy kisebbségek számára nincsenek megfelelő ellátások
- második esély iskolák hiánya

Több kutatás is alátámasztja, hogy a gyerekek leginkább azért maradnak ki az iskolából, mert vagy inzultus éri ott őket (zaklatás, kipécézés, stb.), vagy unják magukat, nem érzik az órákat

---

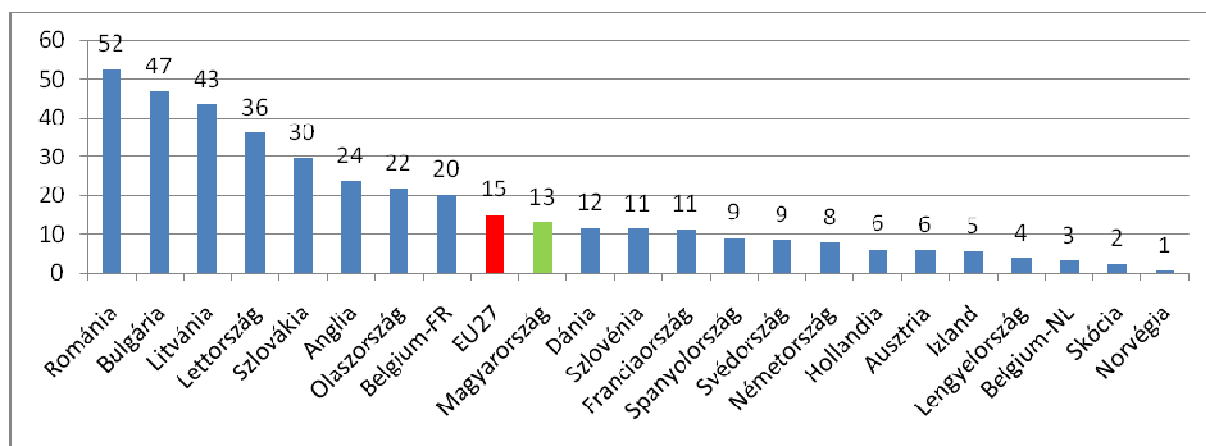
⁶⁶ Commission staff working paper. Reducing early school leaving. Accompanying document to the Proposal for a Council Recommendation on policies to reduce early school leaving. European Commission, Brussels, 2010

sem érdekesnek, sem relevánsnak. Másrészt azt is alátámasztják az adatok, hogy a lemorzsolódás egy folyamat, ahol alapvető, hogy minél előbb hatékonyan beavatkozzon az oktatáspolitikai, az intézmény. Ehhez pedig fontosak azok az *indikátorok*, amelyek már a folyamat elejét jelezhetik. Nem véletlen, hogy a legfontosabb jelzőszám az iskolai hiányzás, ezen belül az igazolatlan hiányzás. Az angoloknál vagy hollandoknál ezt pontosan adatolják, nyomon követik és a neten vizuálisan is megjelenítik ezeket. Az iskolai hiányzások alakulása kiemelt terület az oktatási minisztériumok és a tanfelügyelet számára. Ugyanakkor általában ezeket az adatokat más országokban nem gyűjtik szisztematikusan, nem is szerepel az olyan kiadványokban, mint az Eurydice által kiadott Key data on Education vagy az OECD által kiadott Education at a Glance.

2.1 Adatproblémák, a tanulók nyomon követése

Nemzetközi összehasonlító adatok erről a területről tehát kevésbé állnak rendelkezésre. A PIRLS vizsgálat során kérdeztek rá arra, hogy mennyire tartják az adott intézményvezetők a hiányzást problémának. A hiányzás nagyobb problémának tűnik Bulgáriában, Litvániában és Romániában, ahol akár a tanulók 40 százalékát is érinti ez a probléma (1. ábra). Az iskolai hiányzások aránya alacsony Belgiumban, Lengyelországban, Skóciában és Norvégiában.⁷ Ezen adatok alapján a magyar diákokat átlagos mértékben sújtja ez a probléma. Ugyanakkor ezeket az adatokat óvatosan kell kezelni, hiszen meglehetősen szubjektívek.

1. ábra - Azoknak a negyedik osztályos tanulóknak az aránya, akik olyan iskolában tanulnak, ahol az intézményvezető szerint az iskolai hiányzás meglehetősen vagy súlyosan probléma, 2006

Forrás: Key Data on Education in Europe 2009, European Commission, Eurydice

Magyarországon csak a múlt tanévtől gyűjtene az iskolai hiányzásról adatokat – nem függetlenül a megváltozott szabályozástól -, korábról sajnos nincsenek erről információk. Meg kell jegyezni azt is, hogy a nemzetközi összehasonlítást nemcsak az adatok hiánya okozza, de az is, hogy az iskolai hiányzások definíciója és azok szankcionálható mértéke (és ezáltal az adatszolgáltatás is) nagyon eltérő lehet.

⁷ Key data on education in Europe. Eurydice. 2009

Ugyanakkor világos, hogy bármely beavatkozásnak világos evidenciákon kell alapulnia. Erre elvileg Magyarországon is meg lenne a lehetőség, az oktatási tárca égisze alatt működő Indikátorbizottság már többször a napirendre vette a lemorzsolódási indikátorok létrehozásának ügyét, amihez egy adatlapot is tervezett, ami alapján a tanulói azonosítóval rendelkező tanulókat nyomon lehetne követni és detektálni, ha lemaradnak, vagy lemorzsolódnak. A továbblépéshez mindenképpen jóval erősebb politikai akarat és az ezáltal kikényszerített együttműködés kellene a különböző szereplők, adatgazdák és adatszolgáltatók között.

Az angol és holland példa

Egyesült Királyság: egyéni azonosító

1997 óta van egyéni tanulói azonosító. Ez anonim formában tartalmazza a tanuló háttérének adatait, valamint a tanulmányi eredményeit. Ezáltal értékelhető a tanuló mozgása és fejlődése a rendszerben. Ez alapján külön nyomon követhetők a veszélyeztetett csoport tagjai is. Az iskoláknak naponta kétszer regisztrálni kell az iskolai jelenlétet és jelezni kell mind az igazolt, mind az igazolatlan hiányzásokat (erről lásd még később).

Hollandia: tanulói azonosító: jobb regisztrálás, jobb elemzés

Az egyéni tanulói azonosító bevezetésével Hollandiában a lemorzsolódókat egyaránt nyomon tudják követni országosan, regionálisan, de az önkormányzatok vagy iskolák szintjén is. Az adatokat összekapcsolják a társadalmi-gazdasági háttér adatokkal (mint a demográfia, a holland nemzetiségű állampolgárok aránya, a kisebbségek aránya, a munkanélküliségi arány, a szociálisan rászoruló aránya, a jóléti kiadások) regionális, városi és körzeti szinteken. Így egy olyan teljes adatbázis jött létre, ami alapján az implementáció és beavatkozás jóval hatékonyabban tud működni. Az eredményeket monitorozzák és a jó gyakorlatokat megosztják a régiók közt. Egy interaktív eszközzel, a Lemorzsolódási Explorer-rel pedig vizuálisan is megjelenítik ezeket az eredményeket. Iskolaévenként és területenként összehasonlítható adatokhoz jutnak így az iskolafenntartók, iskolafelhasználók.

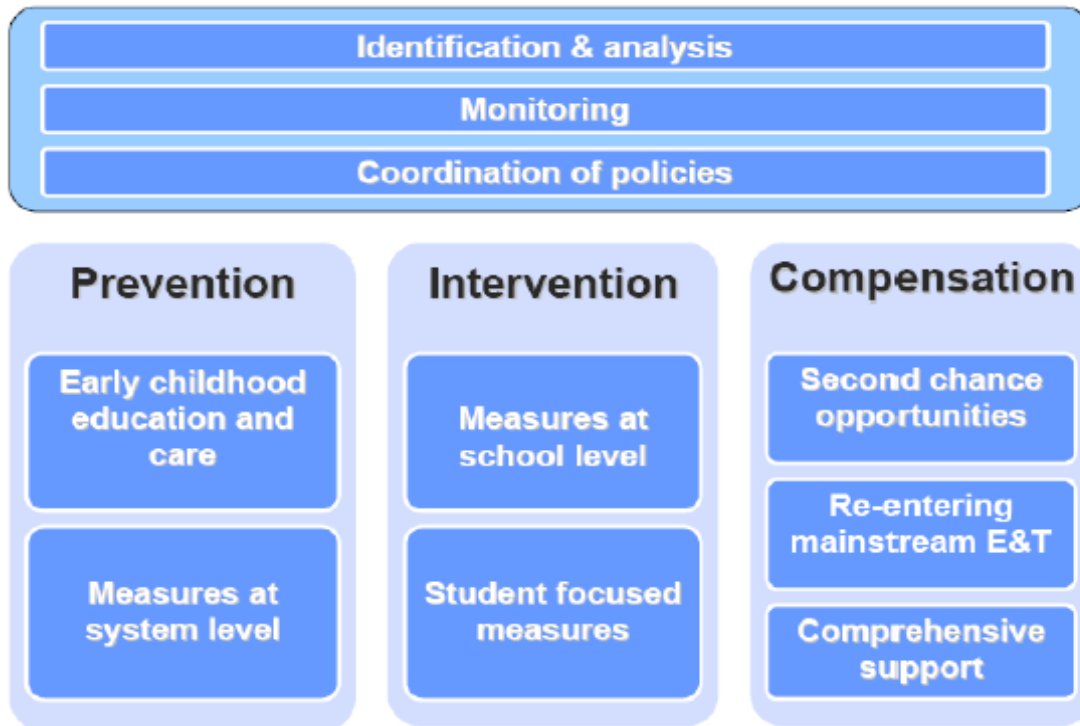
A gyakorlatban úgy működik az adatszolgáltatás, hogy egy digitális hiányzási portálra küldik az iskolák a hiányzási adataikat, amely felületről automatikusan generálódik a jelzés a helyi hatóságok felé, ezzel az iskolának már nem kell bajlódnia. A jelzések alapján egy rögzített eljárás indul, az erre kijelölt szakember/hivatalos személy konzultál majd az iskolával ez ügyben. A portál egyszerűvé teszi az iskolák számára az adatszolgáltatást, egyben lehetővé teszi számukra azt is, hogy időben tudjanak reagálni a problémára és megakadályozzák a hiányzások számának megnövekedését és ezáltal a diák lemorzsolódását.

Forrás: Commission staff working paper, Reducing early school leaving, 2010

2.2 A lemorzsolódás és hiányzások elleni stratégia

A lemorzsolódás és így a hiányzások elleni stratégia akkor sikeres, ha komplex. Egyaránt része, hogy korán detektáljuk a problémát, monitorozzuk és koordináljuk a különböző szakpolitikákat. A bizottsági anyag a következő keretet kínálja erre (2. ábra):

2. ábra - A beavatkozás procedúrája

Forrás: Commission staff working paper, Reducing early school leaving, 2010

A számtalan lépés közt csak az egyik, és talán nem is a legfontosabb, a pénzügyi ösztönző. A skandináv országokban elterjedt a támogatások nyújtása, ami állampolgári jogon jár. Ezek a támogatások lehetnek feltételesek is, amikor a rendszeres iskolalátogatáshoz kötik őket.

Egy másik formája a pénzügyi ösztönzésnek, amikor a fiatalokat úgy ösztönzik az iskolában maradásra, hogy a családi jóléti juttatásokat ennek függvényében adják. Szlovákiában, Magyarországhoz hasonlóan 2009-től a gyerekek után járó szociális támogatások csak akkor járnak, ha a tanköteles gyermek rendszeresen jár iskolába. Ugyanakkor a dokumentum azt is megjegyzi, hogy: „habár vannak pozitív tapasztalatok ezzel az eszközzel kapcsolatban néhány országban, meg kell jegyezni, hogy a feltételes pénztranszfer (CCT) önmagában nem feltétlenül biztosítja a pozitív oktatási kimenetet vagy a belső motivációt a képzésben maradásra. Ezért olyan célzott eszközökkel együtt kell alkalmazni, amelyek a veszélyeztetett csoportokat támogatják a tanulásban. **Mi több, ha egy ilyen intézkedés olyan oktatási környezetben kerül bevezetésre, ahol nagy arányú egyenlőtlenségek tapasztalhatóak, az ilyen intézkedés felerősíti a kipasszírozó (exclusion) tendenciát.**”(Commission staff working paper, 2010)

Talán ezért érdemes vázlatosan felsorolni azokat az intézkedéseket, amelyek kiegészíthetik egy ilyen pénzügyi ösztönző bevezetését.

1.) A probléma azonosítása, monitoring és a politikák koordinációja

Ez egyaránt jelenti a pontos adatokat és azok elemzését (lásd angol és holland példa), mint a különböző vonatkozó szakpolitikák (szociális, egészségügyi, oktatási) közötti koordinációt és együttműködést.

2.) Megelőzés

A leghatékonyabb politikák azok, amelyek időben meg tudják szakítani a kedvezőtlen folyamatok eskalálódását. Az ilyenek:

- koragyermekkorai nevelés: itt a színvonalas és mindenre kiterjedő iskola előtti nevelést szokták említeni, jó példaként a svédekhez hozzák fel)
- szerkezetpolitika (a rugalmas iskolaszervezet, ahol mindenki megtalálja a helyét és nem kerül zsákutcás képzésbe, csökkenti a lemorzsolódás esélyét)
- a kötelező oktatás idejének meghosszabbítása (itt Hollandia, Magyarország, Lengyelország és Olaszország példáját említhetjük). A tankötelezettség idejének kitolása egyrészt befolyásolhatja a családok és a tanulók viselkedését, másrészt viszont önmagában nem gyógyír, amennyiben nem párosul a rugalmasság növekedésével, vissza is üthet.
- deszegregációs politikák: az iskolák tanulói összetételének kiegyensúlyozottabbá tételével csökkenthetők a magatartási problémák és növelhető az oktatás eredményessége, ugyanakkor az ún. „white flight”-ot csak úgy tudjuk ellensúlyozni, ha a releváns oktatási hatóságok kellően eltökéltek és az oktatás minőségének javítását szolgáló eszközöket is bevetnek. Az aktív deszegregációs politikára a bizottsági anyag éppen Magyarországot hozza fel jó példaként, de Bulgáriában is létezik hasonló program.
- pozitív diszkrimináció: a hátrányos helyzetű térségek iskoláinak pótlólagos erőforrást biztosítanak, ilyen a ciprusi oktatási prioritási körzetek, vagy a francia *Ambition réussite* program, ahol nem egyes iskolákat, hanem iskolahálózatokat finanszíroznak, ahol átgondolják az óraszervezésüket, törekednek arra, hogy az iskolai átmenetek minél zökkenő mentesebben történjenek és innovatív pedagógiai módszereket vezetnek be. Spanyolországban az Európai Szociális Alapból finanszírozzák azokat az iskolákat, ahol sok a hátrányos helyzetű tanuló és pályaválasztási tanácsadást, a magatartási és tanulási zavarokkal küzdőknek extra szolgáltatásokat nyújtanak. 2010-re ezen iskolák száma meghaladta a háromezret. Magyarországon a leghátrányosabb helyzetű térségekre irányuló fejlesztés vehetett volna hasonló irányt, de a prioritások gyakori változása és a központi és helyi szinteken is gyenge projektmenedzsment miatt nem volt eléggé következetes a fejlesztés fókuszsa.
- szisztematikus nyelvi támogatás a többségi nyelvet gyengén beszélők számára
- a tanulási utak átjárhatóságának növelése (pl. dán termelési iskola)

- a szakképzési utak erősítése: általában a szakképzésben mindenhol nagyobb a lemorzsolódás, mint az általános képzésben, elsősorban azért, mert a szakképzésben tanulók társadalmi-gazdasági háttere gyengébb. Éppen ezért a szakképzés színvonala, a releváns ismeretek átadása és a gyakorlatorientáltság alapvető.

3.) Beavatkozás (iskola vagy egyén szintjén, a színvonalasabb szolgáltatás eléréséért)

Az iskola szintjén az iskola mint tanuló közösség viselkedik, ahol előtérbe kerül az innovációs és megújulási képesség, az új pedagógiai módszerek és megközelítések elsajátítása és alkalmazása

- korai jelzőrendszerek kiépítése (lásd Hollandia)
- a szülők bevonása (Írországban létezik az iskolában szülők szobája, az intézmény a szülők számára is nyújt képzést vagy éppen bevonja őket a gyerekeik tanításába. Erre van egy külön ember az iskolában, az otthon-iskola koordinátor)
- az iskolán kívüli szereplőkkel való kapcsolatépítés (gyermekvédelem, családsegítő, védőnő, rendőrség). Hollandiában az iskola, önkormányzat és segítő intézmények együttműködését úgy díjazzák, hogy azok az iskolák, akiknek így sikerül leszorítani a lemorzsolódási arányukat, annyiszor 2000 EUR-ot kapnak, amennyivel több tanulót sikerül megtartani az előző tanévhez képest.
- tanárképzés, motiválás és empowerment: azok a tanárok, akik a leginkább hátrányos tanulókat fogadó iskolákban tanítanak, gyakran küzdenek a kiégés problémájával, gyakran érzik magukat eszköztelennek és sikertelennek. Éppen ezért fel kell őket készíteni arra, hogy vegyes tanulói környezetben is tudjanak hatékonyak lenni, tudjanak differenciálni. A Comenius program keretében a THE GOLDEN 5 projektben olyan eszközöket ajánlanak webes támogatással, amelyekkel a pedagógus lépésről lépésre tudja kompetenciáit fejleszteni, meg tudja osztani tapasztalatait hasonló cipőben járó kollégáival. Dániában a bevándorló gyermekekkel való hatékony foglalkozásra készítik fel a szakképzésben dolgozókat. A kurzus nem kötelező, de munkaidőben végezhető el.
- Tanórán kívüli aktivitások: a délutáni szakkörök és egyéb foglalkozások behozzák a csellengő gyerekeket az utcáról. Ilyenek a nápolyi nyitott iskolák, de a magyar tanodákat is jó példaként említi a bizottsági anyag.⁸

Tanulóira fókuszáló stratégiák

- mentoring és tutorálás (egyéni vagy kis csoportban) a holland középiskolák többségében van ún. Care and Advisory Team (gondoskodó és tanácsadó csapat), ők azok, akik detektálják a veszélyt és kapcsolatba lépnek az ifjúságvédelemmel, szociális munkásokkal, stb. A francia-belga iskolákban pedig ott, ahol sok a hátrányos helyzetű tanuló, egyetemi hallgatók foglalkoznak a gyerekekkel kiscsoportosan.

---

⁸ Arról, hogy egy alapvetően jó civil kezdeményezés hogyan tud félresiklani, ahogy államosítani akarják, lásd a Tárki-Tudok tanodákat értékelő tanulmányát: www.tarki-tudok.hu

- személyre szabott tanulás: ez egyaránt jelenti a célokról való megállapodást és az ahhoz vezető út megtervezését. Az eseti gondnokok szerepe Magyarországon az is, hogy egyéni nevelési-gondozási tervet alakítsanak ki, ebben benne van a lehetősége az egyénre szabott tanulásnak is, de úgy tűnik, hogy ez a gyakorlatban nem így működik.
- pályaválasztási tanácsadás színvonalának emelése: a csehknél elkészült egy on-line munkaerő-piaci információs rendszer pedagógusok számára amelyben képzést is nyújtanak számukra a pályaválasztási tanácsadáshoz. Ezen felül az oldalon olyan felületeket hoztak létre, ahol megtanulható, hogyan kell önéletrajzot készíteni, hogyan kell viselkedni egy állásinterjún, stb.
- pénzügyi ösztönzők (feltételes vagy nem feltételes): Lettországból a hátrányos helyzetű szakiskolások számára ösztöndíj programot indítottak az európai szociális alap pénzből, 2009-ben 26ezer tanulót támogattak ilyen formában.

4.) Kompenzáció

A kompenzáló stratégiák azokra irányulnak, akik már lemorzsolódtak, de vissza szeretnék őket hozni az iskolarendszerbe.

- második esély iskolák/programok (ezek a programok az iskoláitól nagyban eltérő környezetben próbálnak releváns tudást átadni a kiesőknek, ilyen pl. a magyarországi Belvárosi Tanoda).
- támogatás a fősodorba való visszatéréshez (ezek olyan hídprogramok, amelyek közvetítenek a normál oktatás felé, ilyen pl. a magyarországi Dobbantó program, vagy a szlovén F fiatal Felnőttek Tanulási Projektje, ahol a lemorzsolódókat édesgetik vissza 3 hónaptól egy évig terjedő programmal, amely önkéntes és ingyenes és amely alternatív pedagógiai megközelítésekkel él, individualizált tanulási környezetet nyújt egy mentor segítségével, a cél a fegyelmesség és motiváltság kialakítása. Franciaországban léteznek átmeneti osztályok, Belgiumban pedig átmeneti központok (transitions class, transition centre)
- az előzetes tanulás elismerése és validálása (Új Lehetőségek Kezdeményezés Portugáliában (New Opportunities Initiative)
- célzott egyéni támogatás (Youthreach Központ Írország: kisméretű, max. 50 tanuló második esély központ, átlagosan másfél éves tartózkodással, oktatási és egészségügyi, valamint családi tanácsadás egyaránt része a holisztikus megközelítésnek).

2.3 Pénzügyi ösztönzők és az iskolába járás

A pénzügyi eszközöket alapvetően háromféleképpen vetik be világszerte abból a célból, hogy ösztönözzék a szülőket és gyerekeket, hogy teljesítsék a tankötelezettséget és rendszeresen járjanak iskolába: (1.) ösztöndíjakkal, (2.) pénzbírással amennyiben a tankötelezettség nem teljesül, (3.) a jóléti juttatások azon feltételhez kötésével, hogy a tanköteles gyermek jár-e iskolába. Ez utóbbi eszköz egyre népszerűbb, elsősorban Európán kívül (de a térségben Szlovákiában és Magyarországon is bevezették).

A legismertebb CCT program a *mexicói Oportunidades program*, amit 1997-ben vezettek be, akkor még Progresas néven, majd 1989-ben nevezték át. Három elemből áll, ahol az egyik elem a több lépcsősen kiválasztott rászoruló családok gyermekeinek juttatott ösztöndíj jó tanulmányi eredmény és rendszeres iskolalátogatás esetén. A program 2000-re 2,5 millió családot ért el. A CCT programok közt a legsikeresebbnek a *brazil Bolsa familia* programot tekintik. Ez egy olyan szerény összegű családi pótlék (12 USD/hó/gyerek, a GDP 0,5%-át teszik ki ezek a támogatások), amit az anya akkor kap, ha a gyermeke jár iskolába és ezen felül rendszeres egészségügyi ellenőrzésen is részt vesz. A program célcsoportja elsősorban a favelákban élő igen szegény népesség. Így az elvárások sem nagyon kemények, az órák 15%-ánál többet nem szabad hiányozni. 2003-ban, mikor Lula de Silva elnök lett, a programot kiterjesztették, már 12 millió családot vontak be, és az ellenzék is tervbe vette, hogy tovább bővíti a programot 15 millió családig. A Világbank is az egyik leghatékonyabb szociálpolitikának tekintette, van aki szerint a New York 's Opportunity (NYO) is ezt vette mintának. Az eredmények közt sorolják, hogy csökkent a szegénység és a GINI index is (a jövedelemeloszlás egyenlőtlensége). Mindazonáltal a program jóval hatékonyabbnak tűnik vidéken, mint a városokban. A vidéki gyerekek körében az alultápláltság aránya is csökkent. A városokban viszont nagyobbak a megélhetési költségek, amiket ez a program nem ellentételezett, ugyanígy a gyermekmunkával kieső költséget sem. Ugyanis míg a falvakban ez elsősorban idényjellegű mezőgazdasági munkát jelent, amit jobban össze lehet egyeztetni az iskolával, addig a városokban nem ez a helyzet. Annak a 13 ezer családnak a fele, akiktől megvonták ezt a juttatást, Sao Paoloban lakik.⁹

A jóléti juttatások feltételhez kötése az USA-ban már a nyolcvanas évektől megjelent kísérleti jelleggel. A Clinton adminisztráció alatt elsősorban a szociális segélyekre szorulóknak munkához juttatása volt a cél. Egy ún. Egyéni Felelősségi Megállapodást (*Individual Responsibility Agreement*) ahol a szociális juttatásban részesülő kliensnek bizonyos kötelezettségeket kellett vállalnia ahhoz, hogy a pénzhez jusson, mint pl. a gyermek rendszeres iskolába járása. Ezen programok értékelése vegyes eredményt mutatott. Ezek az elemzések azt mutatták, hogy amennyiben a szankciók nem párosulnak olyan intézkedésekkel, amelyek a konkrét esetet megpróbálják kezelni, akkor nem javult az iskolába járási arány. Úgy találták, hogy a területi elhelyezkedés jobban jelezte a problémát, mint a jövedelmi helyzet és hogy az iskolai hiányzások mögött gyakran egészségügyi okok álltak. Azok a programok, amelyek viszont esetkezeléssel kombinálták az olyan pénzügyi szankciókat vagy ösztönzőket, mint pl. pluszpénz a jó iskolai eredményért, vagy végzettség megszerzéséért, szerény, de pozitív eredményt mutattak.¹⁰ Ezek alapján azt a következtetést vonták le, hogy az esetkezelés megléte, vagy nem megléte kritikus az eredmény szempontjából, ellentétben a szankciókkal. Kritikaként hozzák fel az értékeléseket illetően, hogy az elsősorban csak az iskolalátogatási adatokat nézi, az iskolai kimenetet vagy a hosszú-távú gazdasági hatásokat nem.

A brazil CCT program sikerén felbuzdulva New York polgármestere (Michael Bloomberg) magánpénzekből (Rockefeller alapítvány) szintén újtára indított egy programot *Opportunity NYC* néven 2007-ben. A program az alacsony jövedelmű családoknak juttat támogatást az

---

⁹ Economist 2010/07

¹⁰ Davoid Campbell-Joan Wright: „Rethinking welfare School-Attendance Policies, Social Service Review, March 2005, Vol. 79, No 1.

oktatás, egészségügy és foglalkoztatás területén. A program 2400 szegény családnak nyújtott 20-150 USD-t abban az esetben, ha fogorvosi felülvizsgálaton vettek részt, megtartották a munkájukat, megtakarítottak és egészségügyi biztosítást kötöttek. A középiskolások 600 USD-t kaptak, amennyiben átmentek a Regents vizsgán. Siker esetén azt tervezték, hogy állami forrásokat is biztosítanak hozzá. A program értékelése viszont annyira szerény eredményeket mutatott fel, hogy maga az ötletadó polgármester is úgy látja, a kezdeményezés nem vált be. A program eddig 14 millió dollárba került. A programban nem résztvevő szegény családokhoz képest a programban résztvevők körében csak 10 százalékkal nőtt azok száma, akik kétszer mentek fogorvoshoz egy évben, 1 százalékkal kötöttek többet egészségügyi biztosítást, 8 százalékkal többet tettek le a Regents vizsgát. A program viszonylag sok papírmunkával és bürokratizmussal járt, ráadásul az alapképzésben részt vevő gyerekek körében nem tapasztaltak javulást. Sokan úgy vélik, hogy a dél-amerikai jóval szegényebb és szociális hálóval nem rendelkező országokban működő program logikus módon nem működik az USA-ban, ahol a normától eltérő viselkedés mögött nem pusztán a szegénység az ok. Úgy tartják, hogy célzottabb programokkal lehetne csak javulást elérni az oktatás terén.¹¹

Míg a dél-amerikai és az észak-amerikai megközelítés az iskolába járást tekinti a juttatás feltételének, addig *Ausztráliában* ennél tovább léptek, ahol amennyiben bizonyos feltételek nem teljesülnek, a juttatás egy részének elköltését szabályozzák. Ez azért is érdekes, mert ez az elem, ti. hogy meghatározzák, a segély elköltésének módját, a magyar szabályozásban is megjelenik. Az ausztrál szociálpolitika magáévá tette az amerikai új-paternalista megközelítést, így egyrészt azt az elvet vallja, hogy a segélyért cserében teljesíteni kell bizonyos kötelezettségeket, másrészt pedig elsősorban az őslakosok körében meglévő magatartási formákat próbálják ilyen módon átformálni. Így nem pusztán a gyerekek iskolába járása, de a gyermekelhanyagolás csökkenése, a kábítószeresítés, játékszenvedély és a családi erőszak csökkentése, valamint a megfelelő lakhatási körülmények megteremtése is célként tételeződik.¹² Azoknak a juttatását, akik a feltételeket nem teljesítik, zárolják és átirányítják egy olyan szereplőhöz, aki a jövedelem menedzsmentben és a gyerekgondozásban szerepet vállal. A program kritikusi elsősorban azt nehezményezik, hogy ez az intézkedés még inkább függővé teszi a segélyektől az embereket és még inkább önállótlanná teszi őket, miközben valódi magatartásváltozást nem okoz, hiszen az nem belülről fakad.¹³ Eddig ugyanis nem volt arra példa Ausztráliában, hogy a segélyt visszatartsák és beleszóljanak annak elköltésébe. Ennek hatékonyságáról kutatási eredmények sem állnak rendelkezésre. A program pártolói szerint viszont így növekszik az egészséges ételek fogyasztása és a gyerekek rendszeresebben járnak iskolába. Ugyanakkor vannak olyan programok, amikben a segélyezett önkéntes alapon vesznek részt és vállalják, hogy egy központ fizeti helyettük a számlákat és a segély egy részét ételvoucher formában kapják meg.

---

¹¹ Poor results doom anti-poverty project Opportunity NYC, New York Daily News, 2010 March 31

¹² Chris Sarra: Young, Black and Deadly: Strategies for improving outcomes for Indigenous students, Australian College of Educators Quality Teaching Series, Paper No. 5., 2003

¹³ Larissa Behrendt-Ruth McCausland: Welfare payments and school attendance. An analysis of experimental policy in Indigenous education, Jumbunna Indigenous House of Learning, University of Technology Sydney, August 2008

Az iskolalátogatással kapcsolatban Ausztráliában is az okozza a legnagyobb gondot, hogy nincsenek megbízható adatok. Sokan bírálják azt a felfogást, miszerint a lógás elsősorban a gyerek felelőssége, miközben emögött jóval inkább a rossz eredmények miatti önbizalomhiány és frusztráltság rejtőzik. Az alultápláltság és rossz egészségi állapot szintén oka a magasabb iskolai hiányszásnak. Az igazán sikeres beavatkozásoknak a családlátogatás és közösségi kapcsolatok, valamint a jó és elhivatott tanár egyaránt részei. Mindezen túl közel 7000 gyerek azért nem jár iskolába, mert az alapvető infrastruktúra is hiányzik hozzá. Az Északi térségben az őslakos közösségek 94 százalékában nincs óvoda, 56 százalékában nincs középiskola és 27 százalékában az általános iskola messzebb van, mint 50 km.¹⁴

A 2008-2009-es költségvetésben 64 millió dollárba került a jövedelem menedzsment (income management), aminek része a jövedelem menedzsment hitelkártya bevezetése, közösségi boltok engedélyezése, amelyek a megfelelő élelmiszert kínálják és a családoknak nyújtott képzés arra, hogy jobban osszák be a pénzüket. A járulékos költségek, a bürokrácia és az iskolalátogatási adatok nyomon követése is pénzbe kerül. Éppen ezért bizonyos elemzők a programot kemény kritikának vetnék alá.¹⁵

Az ausztrál CCT program, amely beleszól a pénz elköltésébe is, a bírálók szerint céllellentés, rövid távú, ahelyett hosszú távra hozna megoldást. Az iskolai krónikus hiányszások mögött egészségügyi okok, zsúfolt lakhatási viszonyok és munkanélküliség áll. A program viszont még inkább csökkenti a szülők felelősség érzetét gyerekeik és saját életük iránt, azt feltételezve, hogy a segélyezett büntetéssel kell a helyes magatartásra bírni, ahelyett, hogy valóban segítenék őket az életük menedzselésében. Ez a fajta megközelítés – mondják a kritikusok - éppen hogy felmenti őket ez irányú kötelezettségük alól.¹⁶

2.4 Az Egyesült Királyság: példa a probléma komplex kezelésére

Sok példa mutat arra, hogy az iskolai hiányszások csökkentése komplex módon kezelendő, ahol egyaránt helyet kap a szankció, de a probléma megoldására törekvő támogató segítség is. Talán a legkidolgozottabb procedúrával ezen a téren az Egyesült Királyság rendelkezik, ezért érdemes összefoglalni a főbb intézkedéseket.

Az Egyesült Királyságban az iskolai hiányszásokat folyamatosan nyomon követik és értékelik, az oktatási minisztérium honlapján külön oldalt szentelnek ennek a témának. Kidolgoztak egy útmutatót is arra, hogy lehet biztosítani a rendszeres iskolalátogatást.¹⁷ Az útmutató már az elején leszögezi, hogy az iskolai igazolatlan hiányszás olyan fontos ügy, amit haladéktalanul kezelni kell. Ugyanakkor minden eset más, ezért nincs egy standard módja a megoldásnak. Az 1996-os oktatási törvény 7. paragrafusa kimondja, hogy a szülő felelős azért, hogy gyermeke megkapja a tankötelezettség ideje alatt a korának és képességének megfelelő oktatást.

---

¹⁴ Response and Development Plan to protect Aboriginal children in the Northern Territory: A preliminary response to the Australian Government's proposals, 2007 10 July

¹⁵ Larissa Behrendt-Ruth McCausland: Welfare payments and school attendance. An analysis of experimental policy in Indigenous education, Jumbunna Indigenous House of Learning, University of Technology Sydney, August 2008

¹⁶ Larissa Behrendt-Ruth McCausland: Welfare payments and school attendance. An analysis of experimental policy in Indigenous education, Jumbunna Indigenous House of Learning, University of Technology Sydney, August 2008

¹⁷ Ensuring Children's Right to Education. Guidance on the legal measures available to secure regular school attendance. Department for Children, Schools and Families

Ugyanebben a törvényben a 436A paragrafus azt is kimondja, hogy a helyi hatóságoknak fel kell derítenie azokat a gyerekeket, akik nem teljesítik a tankötelezettségüket. A 2007 februárjában életbe lépett rendelkezés mellé tanácsadást is biztosítanak (www.everychildmatters.gov.uk/ete/childrenmissingeducation). Amennyiben ilyen gyermekre lelnek, akkor el kell indítani az Iskolai Látogatási Rend procedúrát (School Attendance Order). Mielőtt ezt foganatosítanak, a gyermekjóléti szolgálatnak (Children's Services Officers) mindent meg kell tennie azért, hogy a szülőt rávegye, küldje a gyermekét iskolába. Ellenkező esetben a szülő felszólítást kap, amelyben informálják a kötelezettségeiről, amelynek 15 napon belül meg kell felelnie. Arról is tájékoztatják, hogy joga van otthon is taníttatni gyermekét. A gyermekjóléti szolgálat az iskolát is tájékoztatja. Ha 15 nap múlva sincs változás, akkor kirendelik azt az iskolát, ahova a gyermeket vinni kell. Ezzel együtt az 1996-os törvény 443 paragrafusa alapján eljárást indítanak a szülő ellen. Mindenesetre az eljárás megindítása előtt még a helyi hatóság mérlegeli az ügyet, tud-e esetleg más megoldást is, bizonyos szereplőket bevonva. Ha az eljárás elindul, akkor az Elöljárói Bíróságra kerül (Magistrates' Court). Miközben a szülőé az elsődleges felelősség ebben a procedúrában, ugyanakkor ezzel együtt elindítják az esetmegoldást is (case management), amelynek részeként a szülő, a tanuló, az iskola és a helyi hatóság együttműködik. Az ún. Közös Értékelési Keret (Common Assessment Framework) adja azt az értelmezési keretet, amelyben minden egyedi esetet fel tudnak göngyölni. Van lehetőség a gyors beavatkozásra is (fast-track model), ami lehetővé teszi az iskolának vagy a helyi hatóságnak a gyors intervenciót. Az iskoláknak kötelező az iskolalátogatást naponta kétszer regisztrálni, egyszer reggel és egyszer délután. Fel kell tüntetni azt is, hogy a hiányzás igazolt, vagy igazolatlan. Az igazgatót behívhatják a bíróságra tanúskodni a hiányzásokról, ezért a register nem vezetése jogsértésnek minősül. Az iskolának magának is hatékony rendszert kell működtetnie, amivel ösztönzi az iskolába járást.

A helyi hatóságnak együtt kell működnie az iskolákkal, s ha kell a szomszéd hatóságokkal is. Nem bizonyul jogsértésnek az igazolatlan hiányzás, ha a tanuló beteg vagy gátolva volt, vagy ha a helyi hatóság nem biztosította a gyermekszállítást amennyiben az iskola nincs járótávolságra. Lehetőség van olyan formális szerződéskötésre a szülő és a helyi hatóság között, amely önkéntes alapú és a szülő bizonyos kötelezettségeket vállal ebben egy bizonyos időre. A szülő megúszhatja az eljárást akkor, ha büntetést fizet. Ugyanígy a szülő elleni eljárás helyett a hatóságok alkalmazhatják az Oktatási Felügyeleti Rendeletet (Education Supervision Order). Ez alapján a hatóság felelős azért, hogy tanácsot adjon a szülőknek és a tanulónak és támogatást adjon az iskolázatáshoz. A Gyermekvédelmi törvény 12. paragrafusa szerint a felügyelő szakember irányíthatja a szülőt és a gyereket. Amennyiben hosszabb távon sincs javulás, úgy be kell vonni a szociális ügyekért felelős szervet. Az eljárásnak tervezett beavatkozásnak kell lennie, ahol a Bíróságnak minden releváns útmutatót figyelembe kell vennie. A szülő írásban kap egy formális tájékoztatást, és amennyiben javulás áll be, az eljárás megszüntethető. Az eljárás vége felmentés vagy feltételes felmentés, büntetés, közösségi eljárás (pl. fizetés nélküli munka, speciális aktivitás, programban való részvétel,

tiltás, kizárás, terápia vagy rehabilitációra kötelezés, felügyelet, stb.) következik. A büntetés az 1000, súlyosabb esetben a 2500 fontot is elérheti.¹⁸

---

¹⁸ *ibid.*

3 A magyarországi iskoláztatási támogatás szabályozása¹⁹

A családi pótlékra vonatkozó új szabályozást²⁰ az Országgyűlés 2010. június 28-án fogadta el és 2010. augusztus 30-án lépett hatályba. A törvénymódosítást képviselői önálló indítványként két országgyűlési képviselő terjesztette elő, Kósa Lajos (Fidesz) és Soltész Miklós (KDNP).²¹ Az új törvény egyidejűleg módosítja a családtámogatási²² és a gyermekvédelmi²³ törvénynek azokat a passzusait, amelyek a családi pótlékról rendelkeztek.

A módosítás lényege abban áll, hogy a családi pótlékot nevelési ellátásra illetve iskoláskorú gyermekek esetében iskoláztatási támogatásra változtatja. Az iskoláztatási támogatás célja a tankötelezettség teljesítésének, ezáltal a gyermek helyes irányú fejlődésének elősegítése. Ezt a célt azzal is igyekszik előmozdítani az új jogintézmény, hogy folyósítása felfüggeszthető, amennyiben a tanuló nem teljesíti tankötelezettségét. Konkrétan ez azt jelenti, hogy 50 óránál több igazolatlan mulasztás esetén a település jegyzője intézkedik a gyermek védelembe vételéről és felfüggeszti az iskoláztatási támogatást.

A szabályozás változásának indokát a szociális, család- és ifjúságügyekért felelős államtitkár, Soltész Miklós a következőképpen fogalmazta meg²⁴: „Az *alacsony foglalkoztatottság egyik fő oka a megfelelő iskolai végzettség hiánya. Körülbelül 1000 milliárd forintot költünk évente közoktatásra, és ilyen hatalmas anyagi áldozat mellett nem engedhetjük meg magunknak, hogy évente négyezren úgy kerülnek ki a rendszerből, hogy nem végzik el még az általános iskolát sem. Ez tíz év alatt 40 ezer ember, ami egy közepes nagyságú város lélekszámának felel meg. Nincs az a szociális rendszer, ami felvállalhatná olyan életerős, egészséges fiatal emberek tömegeinek eltartását, akik munkát vállalhatnának, de a képzettség hiányában ezt mégsem teszik meg. A szigor célja tehát az általános iskolát, középiskolát vagy főiskolát végzettek számának növelése.*”

A kormányzat kommunikációjában szerepelt még a következő kitétel is: „A hátrányos helyzetű gyermekek tankötelezettség-teljesítésének előmozdítása és a szülői felelősség erősítése érdekében a kormány módosította a családtámogatási, a gyermekvédelmi és a gyámügyi törvényeket.”²⁵

3.1 Mi volt eddig az igazolatlan hiányzások következménye?

Az iskolának már korábban is az első igazolatlan óra után értesítenie kellett a szülőt, és ha az igazolatlan hiányzás egy tanévben elérte a 10 órát, akkor értesítették a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt és a gyermekjóléti szolgálatot.²⁶

¹⁹ A fejezet a következő forrásra épül: Módszertani útmutató az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztésére vonatkozó törvényi és kormányrendeleti szintű szabályokhoz. Kiadta a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztálya, 2010. szeptember 15.
<http://www.nefmi.gov.hu/miniszterium/2010/iskolai-tamogatas-felfuggesztese>

²⁰ 2010. évi LXVI. törvény

²¹ <http://www.parlament.hu/irom39/00021/00021-0023.pdf>

²² 1998. évi LXXXIV. törvény A családok támogatásáról

²³ 1997. évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

²⁴ http://www.gyermekek.hu/m_nagyok/cikk/iskolakerulo_gyerek_szuleinek_nem_jar_penz

²⁵ <http://www.nefmi.gov.hu/miniszterium/2010/iskolai-tamogatas-felfuggesztese>

²⁶ 331/2006. Kormányrendelet alapján

Az értesítést követően a gyermekjóléti szolgálat az iskola és szükség esetén a kollégium bevonásával intézkedési tervet készített, melyben a mulasztás okának feltárására figyelemmel meghatározta a tanulót veszélyeztető és az igazolatlan hiányzást kiváltó helyzet megszüntetésével, a tanulói tankötelezettség teljesítésével kapcsolatos, továbbá a gyermek, tanuló érdekeit szolgáló feladatokat. Ha a hiányzás elérte a 30 órát, az iskola újból értesítette a gyermekjóléti szolgálatot, amely felülvizsgálta az intézkedési tervet és kezdeményezhette a gyermek védelembe vételét.

A védelembe vétel a gyermek gondozásának segítését, a szülői nevelés támogatását jelenti, amelyben a gyermekjóléti szolgálat családgondozója játszik aktív szerepet. Nem érinti a szülő felügyeleti jogát, szükségességét legalább évente felül kell vizsgálni, és a gyermek nagykorúvá válásával automatikusan megszűnik.

A jegyzőnek (a jegyzői gyámhivatalnak) pedig kétféle eljárást is módjában állt indítani már eddig is

- szabálysértési eljárást, melynek keretében a legmagasabb kiszabható büntetés 50 ezer forint pénzbírság. (a 218/1999. Korm. rendelet értelmében)
- gyámhatósági eljárást a védelembe vételt illetően, és ezzel együtt elrendelhetette 1 évre a családi pótlék felének természetbeni formában történő nyújtását, ha úgy ítélte meg, hogy fennáll a gyermek elhanyagolása (de ezt nem tehette meg önmagában a hiányzás miatt!)

3.2 Mi változott?

A 2010. augusztus 30-tól hatályos törvénymódosítás értelmében mindazok a lépések, amelyek korábban is megvoltak, megmaradtak, tehát a szülőt értesíteni kell már az első igazolatlan mulasztásról, valamint 10 óra után a jegyzőt (jegyzői gyámhatóságot). Ekkor a jegyző köteles végzésben figyelmeztetni a szülőt arra, hogy az adott tanévben mulasztott ötvenedik igazolatlan óra után el fogja rendelni az iskoláztatási támogatás felfüggesztését és ezzel egyidejűleg a gyermek védelembe vételét. A védelembe vétel része az egyéni nevelési-gondozási terv elkészítése. Ennek célja az iskola és a gyermekjóléti szolgálat szoros együttműködése és olyan konkrét célok megfogalmazása, amelyek a gyermeket visszavezetik az iskolába. A tervet a családdal kötött megállapodással kiegészítve kell megküldeni az eljáró hatóság felé. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztálya által kiadott Módszertani Útmutató hangsúlyozott célja, hogy a nevelési terv az iskola és a gyermekjóléti szolgálat intenzív együttműködésével jöjjön létre, az iskola minél aktívabb szereplő legyen a gyermekre szabott egyéni tervben és megvalósításban.

Amennyiben a gyermek továbbra sem teljesíti tankötelezettségét és 50 igazolatlan órája összegyűlik, a jegyzői gyámhatóság – az iskola jelzése alapján – minden külön értesítés nélkül felfüggeszti az iskoláztatási támogatást és – ha ez addig még nem történt volna meg - védelembe veszi a gyermeket. A jegyzőnek e körben mérlegelési lehetősége nincsen. Az 50 igazolatlan óra automatikusan az iskoláztatási támogatás felfüggesztésével és a gyermek védelembe vételével jár.

Az iskoláztatási támogatás felfüggesztése határozatlan időre történik. Háromhavonként és a tanév végét követően azonban a jegyzői gyámhatóságnak felül kell vizsgálnia, hogy továbbra

is indokolt-e a felfüggesztés, azaz a gyermek helyzete rendeződött-e, teljesíti-e tankötelezettségét. A jegyzői gyámhatóság csak akkor szüntetheti meg a felfüggesztést, ha a felülvizsgálattal érintett időszakban a gyermek egy óráról sem hiányzott igazolatlanul.

Az iskoláztatási támogatás felfüggesztése esetén a gyermek után járó iskoláztatási támogatást a települési önkormányzat részére a Magyar Államkincstárban megnyitott családtámogatási folyószámlára utalja át a kincstár és nem a szülőnek. Az iskoláztatási támogatás felhasználásáról a jegyzői gyámhatóság által kirendelt eseti gondnok gondoskodik. Egy eseti gondnok egyidejűleg legfeljebb 10 gyermek vonatkozásában láthatja el feladatait. A felfüggesztés megszüntetésekor az összegyűlt iskoláztatási támogatás – az eseti gondnok közreműködésével – természetben kerül a gyermek számára biztosításra. A természetbeni juttatást ekkor sem egyszerre, hanem a felfüggesztés időtartamával megegyező számú hónapra elosztva, részletekben kell nyújtani.

Kivételt képeznek azonban a legrászorultabb, azaz rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek. Ha rájuk tekintettel állapították meg az iskoláztatási támogatást, számukra a felfüggesztés időtartama alatt az iskoláztatási támogatás teljes összegét természetben kell nyújtani.

Az iskoláztatási támogatás megszüntetését követően a gyermek védelembe vételét még legalább a felfüggesztés idejével megegyező időtartamig, de legkésőbb a nagykorúság eléréséig fenn kell tartani, megelőzendő az újbóli tankötelezettség-mulasztást.

Az eseti gondnok személyének kijelöléséhez a gyermekjóléti szolgálat tesz javaslatot. Eseti gondnok lehet:

- a gyermek arra alkalmas más közeli hozzátartozója
- az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelős
- a védőnő
- a családsegítő szolgálat vagy a gyermekjóléti szolgálat családgondozója
- az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozója, az átmeneti gondozást nyújtó intézmény szakmai munkakörben foglalkoztatott alkalmazottja
- a polgármesteri hivatal - nem gyermekvédelmi, illetve gyámhatósági feladatokat ellátó – ügyintézője

A törvénymódosítást nem előzte meg, és nem is kísérte nagyobb szakmai vagy társadalmi vita. Voltak azonban szervezetek, amelyek még a javaslat parlamenti benyújtásakor megfogalmazták (ellen)véleményüket. Egyik ilyen az MTA Gyermekszegénység elleni program állásfoglalása²⁷ volt, amelyben arra hívták fel a figyelmet, hogy a hiányzások csökkenése nem jelent automatikusan sikeresebb tanulmányokat, holott ez lenne a valóságos cél, valamint külföldi példákat hoztak arra, hogy az elmúlt évek iskolai hiányzásokat csökkentő próbálkozásaiiban a pénzügyi szankciók nem bizonyultak sikeresnek.

---

²⁷http://www.gyerekesely.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=24&Itemid=74&lang=hu

A TASZ a zárószavazás előtt juttatott el levelet²⁸ a parlamenti képviselőknek, amelyben arra kérte őket, hogy ne szavazzák meg a törvénymódosítást. Álláspontjuk szerint a családi pótlék szankció jellegű megvonása nem alkalmas az iskolai hiányzások problematikájának kezelésére. Ugyanakkor felkérték a képviselőket arra, hogy az iskolai hiányzás problematikájának kezelésére készítsenek elő egy komplex intézkedéscsomagot, de csak a probléma valódi okainak feltárását követően.

4 Az igazolatlan hiányzások alakulása az oktatásstatisztikai adatok szerint

Az intézkedés hatását a KIR-STAT alapján még nem tudjuk megítélni, egyrészt mert az intézkedés csak az előző tanévben lépett érvénybe, másrészt pedig azért, mert csak ezzel egyidőben indult meg a hiányzási adatok felvétele az oktatásstatisztikába (1. táblázat), korábban ez nem szerepelt az OSAP adatlapon. Éppen ezért az oktatásstatisztikai adatok alapján az első ilyen adatfelvétel eredményeit tudjuk bemutatni, amely egyelőre a probléma nagyságáról mutat helyzetképet. Természetesen, miután a 2010-es adatfelvétel volt az első alkalom, az adatszolgáltatás még nem tekinthető teljesen problémamentesnek.

Az intézmények által 2010 októberében szolgáltatott hiányzási adatok értelemszerűen a 2009/2010-es tanévre vonatkoznak. Az adatok legrészletesebb bontásban évfolyam szinten érhetők el, tanköteles diákokra és a teljes diáklétszámra vonatkoztatva is.

1. táblázat – A 2010. évi oktatásstatisztikai adatgyűjtés iskolai hiányzásra vonatkozó kérdésköze

a04t79		Mulasztások, az igazolt és igazolatlan órával rendelkező tanulók száma a beszámolási időszakban
Tanévvégi létszám		
ebből	igazolatlan órával rendelkező tanulók száma	
	ebből	1 igazolatlan órával rendelkezők száma
		2-9 igazolatlan órával rendelkezők száma
		10 -29 igazolatlan órát mulasztók száma
		30 -50 igazolatlan órát mulasztók száma
		50-nél több igazolatlan órát mulasztók száma
	igazolt mulasztott órával rendelkező tanulók száma	
250 vagy több (igazolt vagy igazolatlan) órával rendelkezők száma		
Tanulói jogviszony év közben megszűnt (tanulók száma)		

²⁸ tasz.hu/files/tasz/imce/TASZ-csaladi_potlek_kepviseloknek.doc

Az adatszolgáltatást rögzítő program, kapcsolódásokat ellenőrző algoritmusának hibája miatt előfordult, hogy az egyes intézmények nem minden feladatellátási hely esetében töltötték ki a hiányzásra vonatkozó adatokat, illetve sok esetben nagy eltérés mutatkozott az intézmény össz-diáklétszáma és a tanköteles diákok létszáma között. Ezek az eltérések még tiszta általános iskolák esetében is előfordultak, ahol elvileg nem lehetséges, hogy nulla legyen a tanköteles diákok létszáma.

Az adatok ilyen természetű korlátozottsága miatt az oktatásstatisztikai adatszolgáltatás során megadott életkor szerint meghatározott diáklétszámokkal próbáltunk korrigálni. A tiszta általános iskolák esetében - élve a feltételezéssel, hogy ezekbe az általános iskolába kizárólag tanköteles diákok járnak - a teljes diáklétszámot tekintettük a tanköteles diákok számának.

A „kevert” intézmények esetében alapesetben a tanköteles diákokra vonatkozó adatokat vettük figyelembe. A tanköteles diákok adatainak össz-diák adatokkal való helyettesítése két esetben történt meg:

- (a) Az intézmény az adatok szerint 0 tanköteles diákkal rendelkezett
- (b) Ha az össz-diáklétszám a tanév eleji tanköteles diákszám 70-130 százaléka volt

4.1 Az 50+ igazolatlan hiányzások alakulása (%)

4.1.1 Földrajzi / településtípus szerinti megoszlás

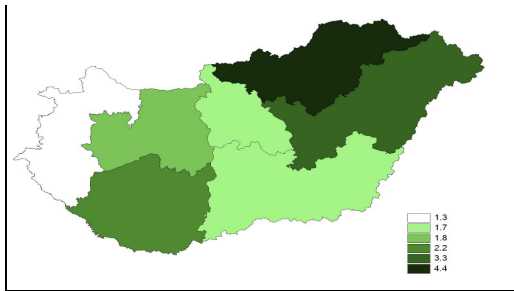
Első megközelítésben érdemes egy pillantást vetni arra, hogy hogyan alakult az ötven óránál több igazolatlan hiányzással rendelkező diákok földrajzi eloszlása. **A regionális és a megyei eloszlást tekintve jól kirajzolódik, hogy az észak-magyarországi, észak-alföldi, illetve a dél-dunántúli régiók, illetve azok megyéiben a legrosszabb a helyzet (1-2. térkép).**²⁹

Az észak-magyarországi régiók megyéiben a notórius hiányzók aránya az öt százalékot is elérheti, miközben a dél-alföldi régió két megyéjében (Csongrád és Békés megye) és a nyugat-Dunántúlon két százalék alatt marad ez az arány. A „legjobban, illetve legrosszabbul teljesítő” megyék közötti különbség, több mint négyszeres. Győr-Moson-Sopronban a tanköteles diákok 1,2 százaléka érte el az ötven órás igazolatlan hiányzást a vizsgált tanévben, Borsod-Abaúj-Zemplénben viszont 5 százalék volt ez az arány.

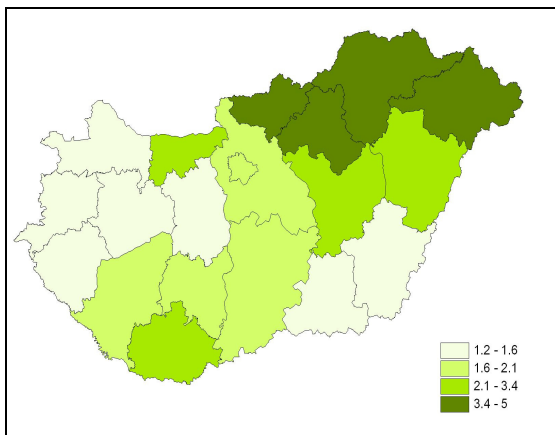
²⁹ Az ötvennél több igazolatlan órával rendelkezők kistérségi szintű eloszlását ld. a Függelékben

1. Térkép - 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya régióként, 2010

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

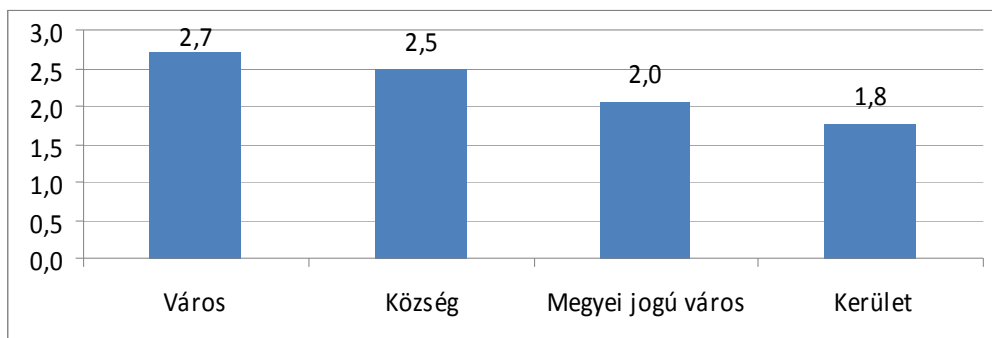
2. Térkép - 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya megyénként, 2010

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

A településtípus szerint vizsgálva a jelenséget, bár nem lehet azt mondani, hogy a nagymértékű igazolatlan hiányzást felhalmozó diákok a városi vagy a községi diákok lennének inkább (3. ábra), hiszen mindkét településtípushoz 3 százalék körüli érték társul, a nagyobb városok, illetve budapesti kerületek felé haladva valamelyest csökkenő értékeket találunk. Az egy százalékos eltérés azonban semmiképpen nem tekinthető számottevőnek.

3. ábra – 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya településtípusonként, 2010

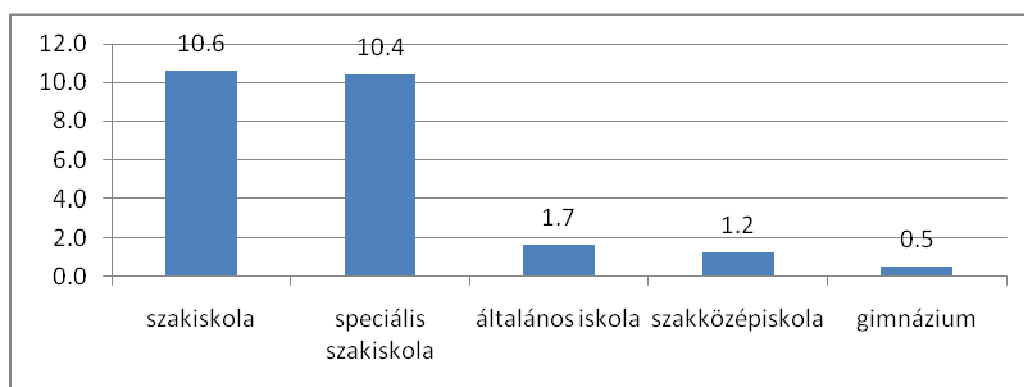

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

4.2 Iskolai program, illetve fenntartó szerinti megoszlás

Az adatok tanúsága szerint az iskolai programok mentén tapasztalható eltérések nagyon nagymértékűek (4. ábra). **A probléma által leginkább sújtottak a szakiskolák és a speciális szakiskolák tűnnek, amelyek esetében elmondható, hogy minden tízedik tanköteles tanuló elérte az adott tanévben az ötven órát meghaladó igazolatlan hiányzást.** Az szakközépiskolai, illetve gimnáziumi tanulók esetében ugyanez a diákok 1, illetve mindössze fél százalékáról mondható el, az általános iskolai diákok körében pedig 2 százalékáról.

4. ábra – 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya iskolai programtípusonként, 2010

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

A programokat regionális bontásban részletezve a szakközépiskola kivételével minden más programtípus esetében az észak-magyarországi régióban találjuk a legmagasabb értékeket, tehát azt mondhatjuk, hogy a régióban iskolatípustól függetlenül magas az 50 óránál több igazolatlan hiányzást felhalmozók aránya (2. táblázat). A második helyen az észak-alföldi, illetve speciális szakiskolák esetében a dél-dunántúli régió áll. A szakközépiskolák esetében Közép-Magyarország tűnik a legrosszabb helyzetűnek, bár az észak-magyarországi régióban is majdnem hasonló mértékűnek mondható a notórius hiányzók aránya.

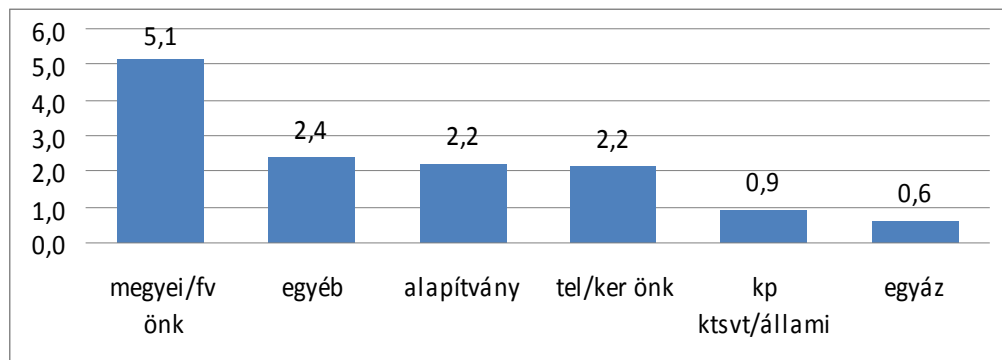
2. táblázat - 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya régióként és iskolai programtípusonként, 2010

	általános iskola	szakiskola	speciális szakiskola	gimnázium	szakközépiskola
Közép-Magyarország	1.73	10.75	6.6	0.8	2.51
Közép-Dunántúl	1.44	8.52	10.63	0.57	0.68
Nyugat-Dunántúl	1.03	6.09	5.23	0.28	0.53
Dél-Dunántúl	1.82	8.62	13.26	0.28	0.89
Észak-Magyarország	4.55	13.32	20.26	1.26	2.3
Észak-Alföld	2.67	13.04	12.37	0.92	1.47
Dél-Alföld	1.48	7.64	9.56	0.6	1.71

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

Fenntartó szerint értékelve az eredményeket az mondható, hogy a notórius hiányzás problémája legkevésbé az egyházi fenntartású intézményekben van jelen, de a központi költségvetésből fenntartott intézmények esetében is egy százalék alatt marad a nagy hiányzást felhalmozók aránya (5. ábra). A többi fenntartó esetében általában 2 százalék körül mozog a sokat hiányzók aránya, a megyei, illetve fővárosi önkormányzatok által fenntartott intézmények viszont több mint kétszer ekkora arányokat mutatnak.

5. ábra - 50 igazolatlan óránál többet mulasztók aránya fenntartói csoportonként, 2010

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

4.2.1 Többváltozós összefüggések

A hiányzók arányát összevetettük olyan oktatásstatisztikai adatokkal is, mint a hátrányos helyzetű (HH), illetve halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) diákok aránya, az egy pedagógusra jutó diákok száma, illetve az egy csoportba kerülő diákok száma (3. táblázat).

A korrelációs elemzés eredményei szerint a magas hiányzási arány leginkább az általános iskolákban jár együtt (pozitív korreláció) a hátrányos helyzetűek magas arányával és a középfokú intézményekben ez az együtt járás egyre inkább csökken. Az együtt járás viszont még az alapfokú oktatás esetében sem mondható erősnek.

Az egy pedagógusra jutó diákok számával bár több esetben is szignifikánsan korrelál a hiányzók aránya, csak a speciális szakiskolák esetében mondható el, hogy a pozitív együtt járás valamelyest számottevő mértékűnek mondható. Vagyis, azoknál az intézményeknél, ahol általában több diák jut egy tanárra, ott a sokat hiányzók aránya is magasabb.

Végül, az egy csoportba jutó diákok számával szintén csak nagyon gyenge erejű korrelációt sikerült kimutatni. Az összefüggés egyetlen esetben bizonyult pozitívnak, a speciális szakiskolák esetében. Vagyis, azokban az intézményekben, ahol nagy létszámúak a csoportok, általában a sokat hiányzók aránya is magasabbnak bizonyul.

3. táblázat - Az 50 óránál többet hiányzók arányának korrelációja a hátrányos helyzetű diákok arányával, valamint az 1 pedagógusra jutó diákok számával és az 1 csoportba jutó diákok számával

	általános iskola	szakiskola	speciális szakiskola	gimnázium	szakközép-iskola
HH diákok aránya	0.3619*	0.2897*	0.2867*	0.0974*	0.0574
HHH diákok aránya	0.4148*	0.2021*	0.2943*	0.2135*	0.0804*
1 pedagógusra jutó diákok száma	- 0.1029*	-0.0819	0.3425*	0.1195*	-0.0756*
1 csoportba jutó diákok száma	- 0.1898*	-0.0123	0.2227*	0.0123	-0.1268*
N	3211	475	142	385	747

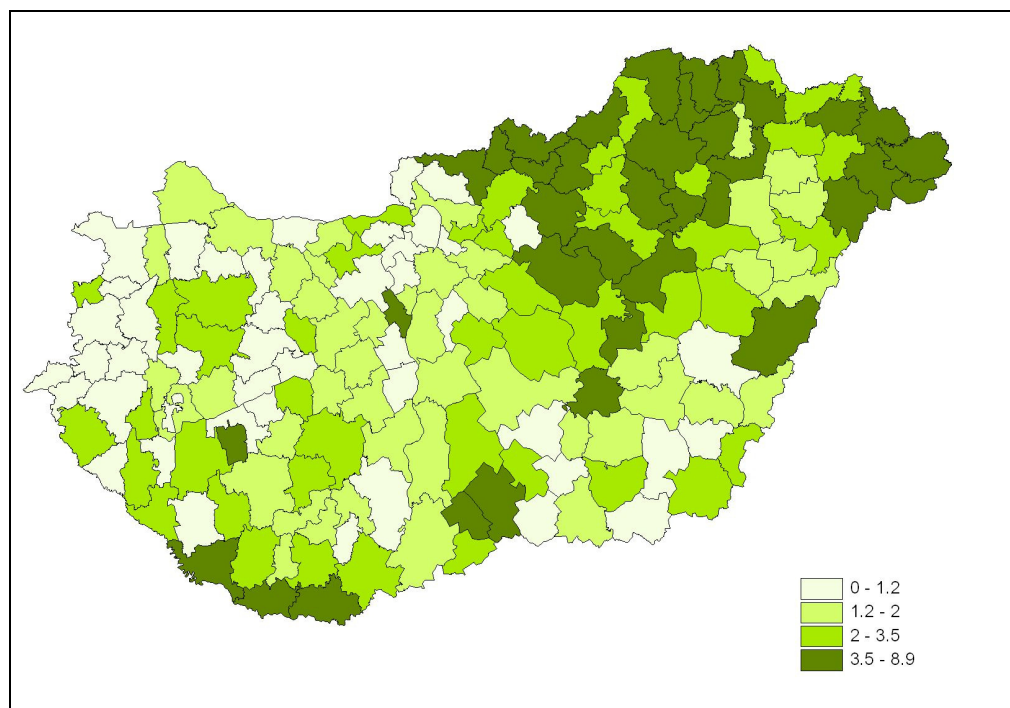
* 0,05 (szig)

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

4.3 Óvodáztatási arány és magántanulók aránya hasonló területi érintettséget mutat

Az oktatásstatisztikai adatok alapján jól láthatóan az észak-magyarországi régióban éri el a hiányzás azt a szintet, ahonnan nehéz visszalépni, ahol annyira felhalmozódnak a mulasztások, hogy azt már nehéz korrigálni (3. térkép).

3. térkép - Az 50-nél több igazolatlan órával rendelkezők kistérségi szintű eloszlása, 2010

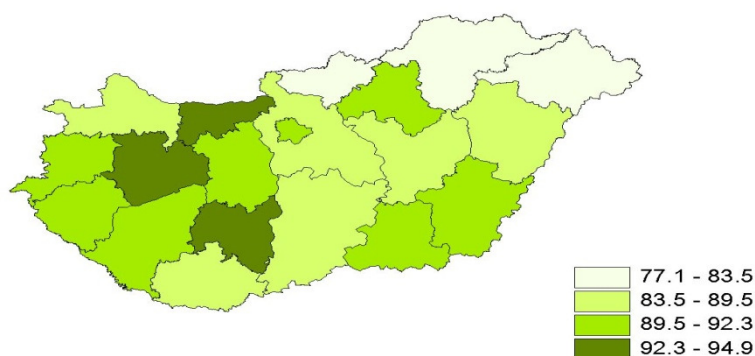
Forrás: KIR-STAT 2010/2011

Érdekes módon két másik, az iskolai sikerességet és továbbhaladást tekintve fontos mutató esetén is nagyon hasonló arányokat látunk, ami kijelöli a szakmapolitika területi fókuszát is.

Az európai összehasonlításban is magas *óvodáztatási arány* mellett az is igaz, hogy éppen a romák által sűrűbben lakott régiókban az óvodáztatás alacsonyabb arányú. Az általános iskola előtt három évet óvodában töltött gyerekek aránya az észak-magyarországi régióban a legalacsonyabb (4. térkép).

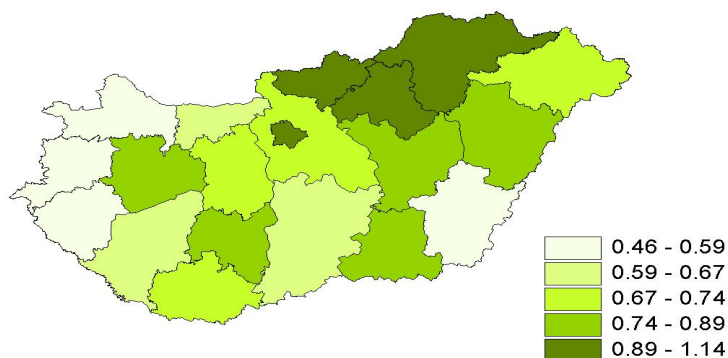
4. Térkép - Az iskolába lépők közül 3 évet óvodába járók aránya, 2009

Forrás: KIR-STAT 2009/2010

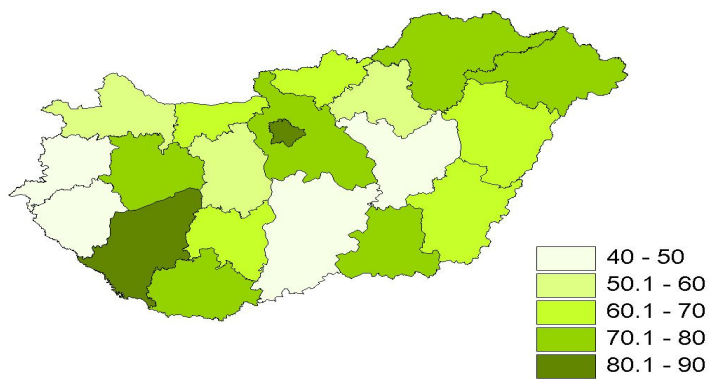
A *magántanulók aránya* szintén az észak-magyarországi régióban a legmagasabb (5-6. térkép). Ez az adat azért érdekes, mert a hiányzási statisztika javítása pont ott, ahol véglegesen szegregált területeket találunk és a probléma jóval súlyosabb, mint máshol, vezethet az erőteljesebb kipasszírozáshoz, vagyis a magántanulók arányának növekedéséhez. Ez mindenképpen egy olyan mutató, amit a hiányzási statisztika mellett folyamatosan vizsgálni kell.

5. térkép - Magántanulók aránya, általános iskola, 2009

Forrás: KIR-STAT 2009/2010

6. térkép – A magántanulók között szülő kérésére magántanulói státuszban lévők aránya, általános iskola, 2009

Forrás: KIR-STAT 2009/2010

5 Az intézkedés hatása

5.1 A NEFMI közleménye az önkormányzati adatok alapján

A NEFMI által 2011. augusztus 31-én kiadott közlemény szerint csökkent az iskolakerülések száma az iskoláztatási támogatás megvonásának köszönhetően. Ezt az önkormányzati szabálysértési statisztikára alapozzák. Eszerint „2007. és 2009. évi adatok alapján megállapítható, hogy mind a szabálysértési eljárások, mind a pénzbírságot kiszabó határozatok száma emelkedett: **2007-ben a tankötelezettség megszegése miatt 25433 feljelentés érkezett, ezzel szemben 2009-ben 44361.** Mindez egy olyan jogszabályi közegben, ahol a szankcionálást a helyi gyámhatóság döntésére bízták, ezért nem bírt egyetemes kötelező hatállyal. **Ezzel szemben az elmúlt tanévben több, mint 31 ezer gyermek érte el a 10 igazolatlan órát, de figyelmeztetések hatására közülük „csak” 13289, alig több mint 40% érte el az 50 igazolatlan tanórát, ezt követően 7427 esetben függesztették fel az iskoláztatási támogatást jogerősen.**” (4-5. táblázat)

Szociálpolitikai szakértők ugyanakkor felhívják a figyelmet arra, hogy a korábbi adatok nem összehasonlíthatók a mostani adatokkal, hiszen közben a szabályozás és ezzel együtt az adatszolgáltatás módja is változott. Így a szabálysértési statisztika nem ad igazán jó támpontot arra, hogy történt-e javulás.

A NEFMI statisztikái szerint az iskolai hiányzás a szociálisan rászoruló családokban a legmagasabb, életkor alapján pedig a felnőttkor küszöbén állók között a legkirívóbb. A jogerős felfüggesztéssel szankcionált gyerekek/családok, több mint 70% szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesült. Az iskolakerülés éppen azon fiatalok körében a legmagasabb, akik családjai szociálisan nehéz helyzetben vannak, akik számára az egyetlen út, ami őket a mélyszegénységből és a munkanélküliségből kivezethetné, hogy tanulmányaikat befejezik és szakképzettséget szereznek.

A **jegyző eseti gondnokul** 2011. április 30-áig az alábbi megoszlásban rendelt ki szakembereket:

- **a családsegítő szolgálat vagy a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját (61%),**
- a gyermek arra alkalmas más közeli hozzátartozóját (13%),
- a polgármesteri hivatal – nem gyermekvédelmi, illetve gyámhatósági feladatokat ellátó – ügyintézőjét (10%).
- az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelőst (7%),
- a védőnőt (4%),
- az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozója, szakmai munkakörben foglalkoztatott alkalmazottja – amennyiben a gyermek családok, vagy gyermekek átmeneti otthonában tartózkodik (0,2%),

A fennmaradó esetekben (4,8%) egyéb személy került kirendelésre.

Összességében a NEFMI pozitívként értékeli, hogy a 10 órát igazolatlanul mulasztó tanulók **49 százaléka éri el az 50 órás hiányzást, tehát a figyelmeztetés preventív hatással bír.**³⁰

4. táblázat - A különböző intézkedések által érintett gyermekek száma 2010-2011

Intézkedés	2010. 11. 15.	2011. 01. 31.	2011. 04. 30.
10 órás jelzés	5474	15580 +185%	25762 +65%
50 órás jelzés	2379	6075 +155%	12745 +110%
tám. jogerős felfüggesztése	273	2322 +751%	5316 +128%
folyamatban lévő eljárások	2106	3795 +80%	3032 -20%
felfügg. (nem rgyk-s gyermek)	110	705 +541%	1596 +126%
felfügg. (rgyk-s gyermek)	163	1617 +892%	3720 +130%

Forrás: Lantai Csilla, NEFMI

5. táblázat - A különböző intézkedések által érintett tanulók száma és aránya megyénként, 2011

megye	kiskorúak száma	10 órás jelzés	10 órás jelzés aránya (%)	50 órás jelzés	50 órás jelzés aránya (%)	jogerős felfüggesztés	jogerős ff. aránya (%)
Budapest	262 524	2 759	1,1	1 051	0,4	444	0,2
Bács	97 808	1 373	1,4	542	0,6	275	0,3
Baranya	70 146	1 075	1,5	411	0,6	245	0,3
Békés	65 167	537	0,8	217	0,3	124	0,2
Borsod	143 146	3 728	2,6	1 536	1,1	852	0,6
Csongrád	74 347	704	0,9	219	0,3	124	0,2
Fejér	79 469	855	1,1	326	0,4	158	0,2
Győr-M-S	80 798	671	0,8	214	0,3	139	0,2
Hajdú-B	108 585	1 954	1,8	707	0,7	369	0,3
Heves	57 738	1 240	2,1	802	1,4	292	0,5
Jász-N-Sz	74 711	1 729	2,3	669	0,9	385	0,5
Komárom-E	57 658	794	1,4	290	0,5	147	0,3
Nógrád	37 933	939	2,5	376	1	183	0,5
Pest	250 227	2 106	0,8	862	0,3	419	0,2
Somogy	58 213	720	1,2	299	0,5	154	0,3
Szabolcs	123 584	2 662	2,2	1 113	0,9	555	0,4
Tolna	42 018	529	1,3	214	0,5	117	0,3

³⁰ www.tegyesz.hu/file/...napok/.../Konferencia%20PPT/dr_lantai_csilla.ppt

Vas	45 163	365	0,8	112	0,2	61	0,1
Veszprém	63 362	563	0,9	225	0,4	109	0,2
Zala	47 842	459	1	212	0,4	113	0,2

Forrás: Iskoláztatási támogatás a gyermekvédelem rendszerében, dr. Lantai Csilla
 Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztály előadása
www.tegyesz.hu/file/...napok/.../Konferencia%20PPT/dr_lantai_csilla.ppt

Ugyanakkor az iskoláztatási támogatásának felfüggesztésének megszüntetése csak 10 százalékban történt azért, mert a tanuló iskolába járt újra. Az esetek nagy részében (42%) a tanuló nagykorúvá vált, illetve szülői kérelemre magántanulóvá nyilvánították (30%).³¹

A NEFMI háttérintézete, az NCSSZI jelenleg is végez egy kutatást a gyermekjóléti szolgálatok körében, ahol eddig már 2600 település adatai érkeztek be. Az eredményeket 2011 novemberére ígérik. Az adatlapon név szerint kérdeznék rá azokra a gyerekekre, akiknél igazolatlan hiányzás miatt bejelentés érkezett és az alábbi adatokra kérdez rá³²:

Egyedi eset szinten:

A gyermek születési ideje

Gyermek életkora az első igazolatlan hiányzásról szóló jelzés megérkezésekor

Ki kezdeményezte a gyermekjóléti szolgálat intézkedését?

Az igazolatlan órák száma (1,10,30,50)

A magántanulói státuszban lévő gyermekek esetében, ki kezdeményezte a magántanulói státuszt?

A gyermek részesül-e RGYK-ben?

Volt-e esetkonferencia az ügyben?

Kit javasolt a gyermekjóléti szolgáltató eseti gondnokul?

Kit jelölt ki a gyámhatóság eseti gondnoki feladatok ellátására?

Az iskoláztatási támogatás felfüggesztésének időtartama 2010.10.01-2011.01.01. időszakra, az összes kezelt esetre vonatkoztatva:

Az igazolatlan hiányzásról érkezett jelzések száma összesen (iskola és hatóság részéről)

Az esetekből magántanulóvá nyilvánításra vonatkozó javaslatkérések száma

Az esetekből magántanulóvá nyilvánított gyermekek száma

Pénzfelhasználási terv készítése RGYK-s gyermekek esetében

Pénzfelhasználási terv készítése nem RGYK-s gyermekek esetében

Az esetek ügyében szervezett esetkonferenciák száma

Kit javasolt a gyermekjóléti szolgáltató eseti gondnokul?

Kit jelölt ki a gyámhatóság eseti gondnoki feladatok ellátására?

³¹ ibid.

³² Sidlovics Ferenc adatközlése

5.2 Online felmérés az 50 igazolatlan órát meghaladó hiányzásokról

5.2.1 A válaszadók leíró adatai

Az online kérdőívet összesen 308 intézményben töltötték ki, legmagasabb arányban az észak-magyarországi régióban és Közép-Magyarországon (6. táblázat). A válaszok 40 százaléka ebből a két régióból érkezett. Összesen 30 százalék érkezett Észak-Alföldről és Nyugat-Dunántúlról, a maradék három régióból pedig egyaránt 10-10 százalék.

6. táblázat – Az online felvétel válaszadó intézményeinek megyei és regionális megoszlása (N, %)

megye	N	%	régió	N	%
Borsod	28	9	É-Mo	59	19
Heves	24	8			
Nógrád	7	2			
Szabolcs	23	8	É-Alf	45	15
Hajdú	11	4			
Jász-N-Sz	11	4			
Bács	14	5	D-Alf	31	10
Csongrád	9	3			
Békés	8	3			
Bp	37	12	Kp-Mo	65	21
Pest	28	9			
Fejér	13	4	Kp-Dt	31	10
Komárom	9	3			
Veszprém	9	3			
Győr-M-S	15	5	Ny-Dt	47	15
Zala	14	5			
Vas	18	6			
Somogy	10	3	D-Dt	30	10
Baranya	9	3			
Tolna	11	4			
Total	308	100	Total	308	100

A válaszadó intézmények 66-69 százalékában van általános iskolai képzés, 28 százalékukban szakközépiskola, 19 százalékban szakiskola, 16 százalékban gimnázium, 8 százalékban pedig speciális szakiskola (7. táblázat).

7. táblázat – Az online felvétel válaszadó intézményeinek megoszlási oktatási programok szerint (N, %)

	N	%
általános iskola 1-4	204	66

általános iskola 5-8	212	69
gimnázium	50	16
szakközépiskola	86	28
szakiskola	57	19
speciális szakiskola	26	8
összesen	308	100

Az igazolatlan hiányzások alakulásának online felvétel előtti vizsgálata azt mutatta, hogy az ötven órás igazolatlan hiányzás az észak-magyarországi, valamint a dél-dunántúli régióban a legjellemzőbb, program szerint pedig a szakiskolákat érinti leginkább.

Az adatfelvétel során ezért igyekeztünk ezeket az intézményeket minél intenzívebben bevonni és válaszadásra bírni. Részükre több ízben küldünk emlékeztető emailt, illetve telefonon is megkerestük őket. Erre annál is inkább szükség volt, mivel a válaszadói hajlandóságuk az általános iskolákhoz, illetve gimnáziumokhoz képest sokkal kisebb volt.

Az online kutatás eredményeit az oktatásstatisztikai adatokkal összevetve az látható, hogy a speciális szakiskolák minden régióban valamivel magasabb arányban töltötték ki a kérdőívünket, a szakiskolák esetében pedig öt régióban sikerült nagyobb arányban válaszadásra bírni az intézményeket, mint amit létszámarányuk egyébként indokolna (8-9. táblázat).

8. táblázat - A közoktatási feladatellátási helyek országos megoszlása régióként (N, %)

oktatás-statisztika	általános iskola	szakiskola	speciális szakiskola	gimnázium	szakközépiskola	N
Kp-Mo	57	10	2	11	20	1191
Kp-Dt	60	12	4	7	17	638
Ny-Dt	64	11	3	6	16	626
D-Dt	64	11	3	9	13	587
É-Mo	66	10	3	8	13	787
É-Alf	57	13	2	11	16	818
D-Alf	56	13	3	11	18	725
Összesen	60	11	3	9	17	5432

Forrás: KIR-STAT 2010/2011

9. táblázat - A közoktatási feladatellátási helyek megoszlása az online felvétel mintájában régióként (N, %)

online felvétel	általános alsó	általános felső	szakiskola	speciális szakiskola	gimnázium	szakközépiskola	N
Kp-Mo	63	71	9	3	20	31	65
Kp-Dt	74	74	13	10	19	26	31
Ny-Dt	68	70	17	6	17	21	47
D-Dt	63	63	27	17	10	30	30
É-Mo	63	66	29	8	12	29	59

É-Alf	71	71	13	7	18	24	45
D-Alf	65	65	26	16	16	35	31
Összesen	66	69	19	8	16	28	308

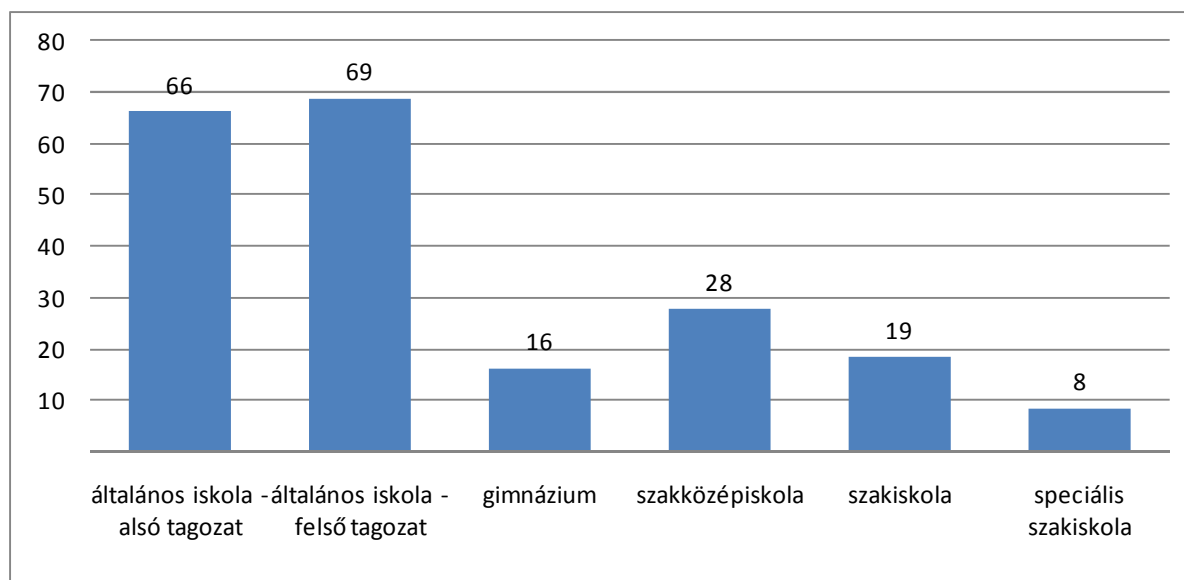
A válaszadó intézmények legnagyobb arányban kisebb városokban (34 %), illetve községekben (30 %) helyezkedtek el, közel negyedük megyeszékhelyen, illetve megyei jogú városban, kicsivel több, mint tizedük pedig Budapesten (10. táblázat).

10. táblázat - A közoktatási feladatellátási helyek megoszlása az online felvétel mintájában településtípus szerint (N, %)

	N	%
Bp	37	12
megyeszékhely/mjv	73	24
egyéb város	107	34
község	91	30
Total	308	100

A 308 válaszadó intézmény 66-69 százalékában működött általános iskola alsó és/vagy felső tagozat, 28 százalékban szakközépiskola, 19 százalékban szakiskola, 16 százalékban gimnázium, 8 százalékban pedig speciális szakiskola (6. ábra)

6. ábra - A közoktatási feladatellátási helyek megoszlása az online felvétel mintájában iskolai programtípusok szerint (N, %)

5.2.2 Diáklétszámok, iskolai hiányzás

Leíró adatok

Az igazolatlan hiányzások adatszerű feltérképezése azt az eredményt hozta, miszerint az ötven igazolatlan órát is meghaladó hiányzás a szakiskolákban, illetve a speciális szakiskolákban elérte a 12 százalékot (a tanköteles diákok számához viszonyítva) (11. táblázat). Az általános iskolák alsó tagozatán, valamint a szakközépiskolákban egy, felső tagozatán pedig két százalék volt ez az arány. A válaszadó gimnáziumok esetében viszont szinte alig volt olyan intézmény, amely arról számolt volna be, hogy voltak notórius hiányzói.

Az alacsonyabb óraszámú hiányzók aránya valamivel másabb képet mutat. Bár itt is a szakiskolák töltik be a vezető szerepet, a szakközépiskolák esetében is 9 százalékra tehető a 10-50 órát igazolatlanul hiányzók aránya. Gimnáziumban és az általános iskolák felső tagozatán ez az arány 4-4 százalék, alsó tagozaton pedig 3.

A szakiskolák kivételével valamennyi programtípus esetében elmondható, hogy az iskolák magasabb arányban jeleztek bármilyen szerv, illetve a szülő felé, mint amennyi a 10-50+-os hiányzást mutató diákok aránya.

A jelzések irányával kapcsolatosan pedig elmondható, hogy szinte minden programtípus esetén meghaladta a 70 százalékot mind a gyermekjóléti szolgálat, mind a jegyző felé történő értesítések aránya. A szakiskolába járó diákok esetében fordult elő csak, hogy a gyermekjóléti szolgálatok felé történő értesítés csak a hiányzók 14 százaléka esetében történt meg.

11. táblázat - Hiányzások és jelzések (N, átlag, szórás)

	általános - alsó			általános - felső			gimnázium			szakközépiskola			szakiskola			speciális szakiskola		
	N	átlag	szórás	N	átlag	szórás	N	átlag	szórás	N	átlag	szórás	N	átlag	szórás	N	átlag	szórás
50 alatti igazolatlan órai hiányzással rendelkezők	191	2	5	199	4	7	46	4	10	73	9	12	52	25	17	21	15	15
50 feletti igazolatlan órai hiányzással rendelkezők	188	1	3	199	2	3	46	0,2	0,4	72	1	2	53	12	14	22	12	14
történt bármiféle jelzés	71	110	85	112	116	91	32	106	134	59	121	195	48	94	40	16	108	86
ebből gyermekjóléti szolgálat felé történt jelzés	71	85	30	114	85	30	29	76	39	59	82	31	46	14	24	15	77	36
ebből jegyző felé történt jelzés	72	70	38	114	80	31	30	75	39	60	79	33	46	82	27	16	84	28

A hiányzások alakulása az előző tanévhez képest

A kitöltőket arra is megkértük, hogy értékeljék, hogy hogyan alakult az 50 órát meghaladó igazolatlan hiánnyal rendelkező tanulók számának alakulása az előző tanévhez képest. A csökkenésről beszámoló intézmények aránya 26 és 38 százalék között mozog (12. táblázat). Leginkább a speciális szakiskolát, általános iskolát, illetve szakiskolát működtető intézmények számoltak be csökkenésről, ezen intézmények több, mint harmada nyilatkozott úgy, hogy az előző tanévhez képest csökkent a notórius hiányzók száma. A gimnáziumokban és szakiskolákban 26-26 százalék volt ez az arány.

12. táblázat - A hiányzások alakulása programonként az intézményvezetők megítélése szerint (% , N)

	Az előző tanévhez képest csökkent	Nagyjából annyi volt, mint az előző tanévben	Nőtt	N
általános iskola 1-4	36	50	14	174
általános iskola 5-8	35	51	14	182
gimnázium	26	58	16	43
szakközépiskola	26	62	12	81
szakiskola	34	55	11	56
speciális szakiskola	38	50	12	26

A notórius hiányzók számának csökkenését számszerűsítve a szakközépiskolai és az általános iskolai programok esetében látszik a legnagyobb mértékűnek a visszaesés, ahol az érintettek 42-43 százalékos visszaesésről számoltak be (13. táblázat). A szakiskolákban a sok igazolatlan hiánnyal felhalmozó diákok száma átlagosan mintegy harmadával csökkent, a speciális szakiskolákban pedig negyedével. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az átlagértékekhez nagyon magas szórásértékek tartoznak, vagyis az egyes intézmények között nagyon nagy eltérések vannak.³³

13. táblázat - A csökkenés mértéke programok szerint (N, átlag, szórás)

	N	átlag	szórás
általános iskola	44	42	34.2
szakközépiskola	10	43	30.9
szakiskola	12	34	25.0
speciális szakiskola	6	25	13.8

A csökkenésről beszámoló közel negyede nyilatkozott úgy, hogy a visszaesés a rendelkezés elrettentő hatásának köszönhető (14. táblázat). A válaszadók kicsivel több, mint tizede pedig azt mondta, hogy a jegyzői értesítés állt a csökkenés háttérében. Közel 10 százalék szerint azok hiányoztak kevesebbet, akiknél a gyermekjóléti szolgálatot is értesítették, a gyermekvédelmi felelős bevonása pedig a válaszadók 4 százaléka szerint játszott szerepet a csökkenés elősegítésében.

³³ A gimnáziumok esetében csak két értékelhető eredményünk volt a hiányzás mértékéről, ezért az ő esetükben nem közlünk átlagot.

14. táblázat - A csökkenés okai (N, %)

	N	%
azok, akik esetében értesítettük a jegyzőt, kevesebbet hiányoztak	37	12
azok, akik esetében értesítettük a gyermekjóléti szolgálatot, kevesebbet hiányoztak	27	9
azok, akik esetében értesítettük az iskolai gyermekvédelmi felelőst, kevesebbet hiányoztak	12	4
csökkent, mert általában elrettentő hatása van az iskoláztatási támogatás megvonásának	72	23
egyéb okból csökkent	8	3

Feltételezhető, hogy a rendelkezés nemcsak azokra van hatással, akik nagyon nagy számú (tehát jelen esetben 50-nél is több) igazolatlan hiányzást halmoznak fel, hanem azokra is, akik ennél kevesebbet, viszont még mindig elég sokat hiányoznak, tehát például 30-40 órát. Mivel erre vonatkozóan a kérdőívben nem volt lehetőségünk részletes adatokat kérni, ezért arra kérdeztünk rá, hogy hogyan alakult az igazolatlan hiányzások száma általában az előző tanévhez képest.

A válaszadók fele szerint az igazolatlan hiányzások száma nagyjából megegyezett az előző tanévvel, közel 40 százalék szerint csökkent, 10 százalék szerint viszont nőtt (15. táblázat).

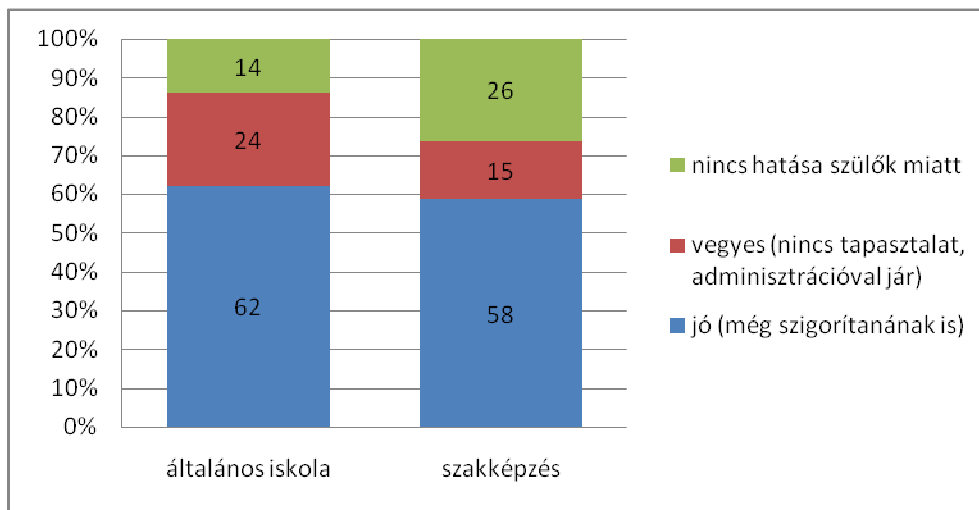
15. táblázat - Hogyan alakult általában az igazolatlan hiányzások száma az önök intézményében a 2010/2011-es tanévben? (N, %)

	N	%
Az előző tanévhez képest csökkent	109	37
Nagyjából annyi volt, mint az előző tanévben	152	51
Az előző tanévhez képest nőtt	36	12
Összesen	297	100

Az intézményvezetők véleménye az intézkedésről

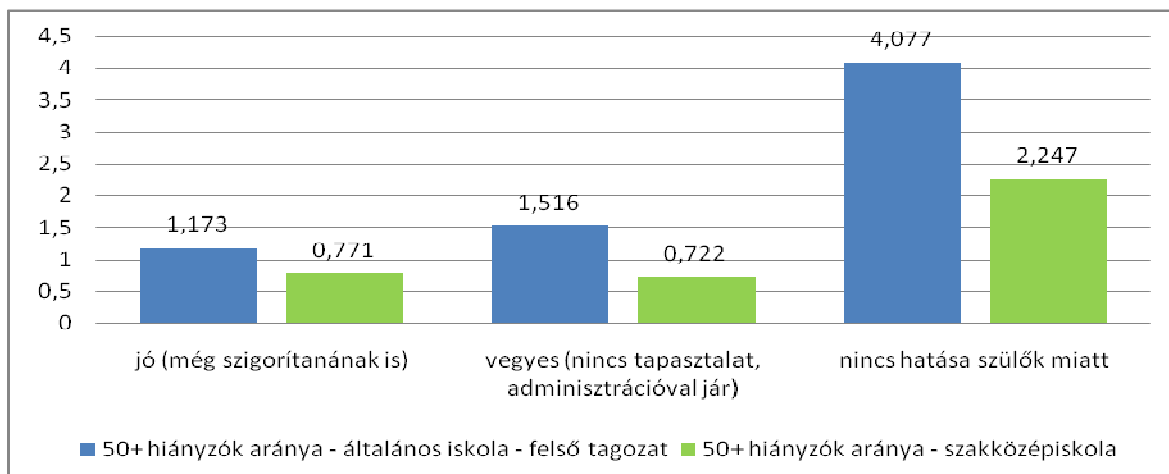
Az on-line kérdőív végén nyitott kérdésként rákérdeztünk arra is, hogy mennyire érzi megfelelőnek az iskoláztatási támogatás megvonására vonatkozó törvénymódosítást az igazolatlan iskolai hiányzások csökkentésére. A 268 válaszoló 60 százaléka helyeselte az intézkedést, sőt többen még további szigorítást is várnának. 22 százalék válaszolta azt, hogy egyetért az intézkedéssel, de vegyes a fogadtatás, elsősorban mert sok adminisztrációval jár, vagy nem tudja megítélni, mert az intézetét nem érinti a probléma. 18 százalék gondolta úgy, hogy az intézkedés nincs hatással a hiányzásokra, mivel a szülőket ez nem érdekli, és mivel a legrászorultabbak megkapják így is a támogatást, csak természetben, ezért szerintük az igazi elrettentés az lenne, ha valóban teljesen megvonnák az arra érdemtelenektől a támogatást. Mindössze két intézményvezető jelezte azt, hogy nem biztos, hogy ez a legjobb módja a hiányzás csökkentésének, és esetleg az intézmény is tehet arról, hogy szívesen jár-e oda a tanuló vagy nem. Az általános iskolák azok, akik a legnagyobb arányban helyeslik (62%) az intézkedést és még szigorítanak rajta, míg a szakképző intézmények szkeptikusabbak a hatást illetően, de körükben is több mint a fele a vezetőknek üdvözli az új szabályozást (58%) (lásd 7. ábra)

7. ábra - Azon igazgatók aránya, akik szerint az intézkedés hatékony vagy nem hatékony, feladatellátási hely szerint (%)

Az általános iskolák felső tagozata és a szakközépiskolák esetén találtunk összefüggést a hiányzások alakulása és az intézkedésről alkotott vélemény között. Eszerint ott, ahol magasabb volt az 50 feletti igazolatlan órával rendelkező tanulók aránya, ott szkeptikusabbak az igazgatók, míg az alacsonyabb arányok esetén kevésbé (lásd 8. ábra). Az általános iskola alsó tagozata és a gimnázium esetén, miután kevésbé érintettek, ezért nem találtunk összefüggést. A szakiskolák és speciális szakiskolák esetén viszont valószínű, hogy a probléma már olyan jellegű, amit ez a leginkább preventív intézkedés nem tud igazán orvosolni.

8. ábra - Az intézkedésről alkotott vélemény az 50 igazolatlan óránál többet mulasztott tanulók aránya függvényében (korreláció)

6 Egy észak-magyarországi esettanulmány

A törvénymódosítás gyakorlati hatásait online kérdőíves adatfelvétel mellett az észak-magyarországi régióban készült interjúkkal tártuk föl, amelyek a szabályozásban érintett valamennyi hivatalos szerv egy-egy képviselőjének megkeresését jelentették. Így interjút készítettünk a helyi települési önkormányzat gyámhivatali munkatársaival, egy városi ÁMK és szakiskola igazgatójával, egy külterületi általános iskola igazgató helyettesével, helyi védőnőkkel valamint a megyei gyermekjóléti szolgálat vezetőjével és módszertani munkatársával. Mindezt egy olyan régióban, amely a korábbi évek statisztikai adatai alapján nagymértékben érintett az iskolai hiányzásokban. Mindezt megelőzte egy budapesti gyermekjóléti központban készített interjú, melynek a célja a téma legfontosabb kérdéseinek megjelölése volt.

6.1 Jogszabályi háttér és protokoll

A módosított szabályozás komplexen érinti a gyermekvédelemben részt vevő jelző- és intézményrendszert, így az iskolát, a gyermekjóléti szolgálatot, a családsegítő központot, az önkormányzati hivatalt, a védőnőket, és olyan új szerepekkel ruházza fel az érintetteket, amelyek megvalósítása sok esetben többoldalú kihívást jelent számukra. A törvénymódosítás elsősorban a családtámogatási³⁴ és a gyermekvédelmi³⁵ törvényt érintette, maga után vonva az oktatási rendszert érintő egyéb szabályozókat. Szellemissége alapján jól látható, hogy **az iskolai hiányzás alapvetően szociális, és nem oktatási problémaként definiálódik**, szankcionálása egy pénzbeli juttatás ideiglenes megvonása vagy természetbelivé változtatása, a szankció gyakorlati érvényesítése pedig, jegyzői utasításra, elsősorban a szociális, családgondozói rendszert, illetve a védőnőket érinti. **Az iskolára tapasztalataink alapján leginkább jelzőrendszeri illetve hatósági jellegű (feljelentés küldése a hivatalnak és a szülőnek) szerep hárul**, illetve a gyermekvédelmi felelősök lehetnek érintettek a családdal való további együttműködésben. (A protokollt lásd még a hazai szabályozásról szóló fejezetben, illetve lásd a 9. ábrát.)

6.2 Az implementáció során felmerülő problémák

A törvény gyakorlati megvalósulása, implementációja számos problémát látszik felvetni. Gyermekjóléti szakemberek elmondása alapján, az látható, hogy egyes, már korábban is létező törvényi szabályozások automatizmussal kerültek át a módosításba, amellyel azonban jelentősen megnőtt az esetszám, így komoly kapacitás problémák merültek föl. Emellett a megkérdozettek rávilágítottak különböző **kompetencia hiányokra** illetve **szerep-konfliktusokra** is a kötelezően kijelölt új szerepek, leginkább az eseti gondnokság kapcsán.

---

³⁴ 1998. évi LXXXIV. törvény A családok támogatásáról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800084.TV

³⁵ 1997. évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV

6.2.1 Kapacitás problémák

Az új intézkedés még inkább felszínre hozta az egyébként is a gyermekvédelmi rendszerben létező ellentmondásokat és hiányokat. A törvény gyermekszámra és családra állapít meg minimumszámokat a családsegítőben alkalmazott szakemberekre vonatkozóan, de azt nem veszi figyelembe, hogy a gyerekek mekkora része hátrányos helyzetű, vagy hány fős egy család. A törvény nem tartalmaz arányosítási elemeket, nem veszi figyelembe, hogy szignifikánsan különböző az ország keleti és nyugati fele. Észak-Magyarországon nagyjából négy-ötösörös esetszámmal kell dolgoznia elvben ugyanannyi szakembernek azonos feltételek mellett, mint nyugaton. Természetesen a régiót az igazolatlan hiányzásokkal kapcsolatos esetek is nagyobb arányban terhelik meg és az érintett gyermekek legnagyobb része rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, így egy időben rendelkezésre álló eseti gondnokokra is nagy számban van szükség a térségben.

A családsegítő központ mellett a gyámhivatalnál is megmutatkozott a megnövekedett munkateher. Az iskolák több jelzést adtak le, ezért jelentősen megnőtt az esetek száma, amihez egy hivatali munkatárs fél munkaideje kellett az eddigi egy munkatárs mellé, aki védelembe vételi eljárásokkal korábban foglalkozott.

A családsegítőben és a hivatalban is megjelent, hogy rengeteg papírmunkát jelent a megváltozott szabályozás, tekintettel arra, hogy az eljárás teljes ideje alatt többször kell megismételni ugyanazon dokumentumok töltését, időről időre át kell dolgozni például az intézkedési tervet, vagy akár a pénzfelhasználási tervet is, nyilatkozni kell a pénz elköltéséről, stb.

6.2.2 Az eseti gondnok

A megyei gyermekjóléti szolgálatnál készített interjú alapján az eseti gondnoki szereppel kapcsolatban számos ellentmondás és konfliktus látszik kirajzolódni. A feladatra a törvény adta lehetőség többféle szereplőt is megnevez. Az interjúk tapasztalatai alapján úgy tűnik, hogy nem szívesen vállalt feladatról van szó, amellyel elsősorban a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat munkatársait bízzák meg, részben azért, mert hozzájuk társítják a szükséges kompetenciák meglétét is. Ugyanakkor **már most látni lehet, hogy véges a rendszer, hiszen egy személyre maximum 10 eset bízható.** Az eseti gondnok feladata tulajdonképpen egy havi nagybevásárlás megszervezése és levezénylése a családdal, vagy maximum 10 családdal, vagy akár nélküle, úgy, hogy ezért a feladatért nem kap plusz juttatást. A gondnokot nem a munkáltatója bízza meg a plusz feladattal, mint családgondozót, hanem a jegyző jelöli ki mint magánszemélyt. Éppen ezért ez a kérdés fontos munkajogi kérdéseket is felvet, például nincsen szabályozás, nincsen szankcionálás arról, hogy mi történik, ha a kijelölt személy nem vállalja el a feladatot.

6.2.3 Szerepkonfliktusok és technikai nehézségek

Nehezíti a helyzetet, hogy összeférhetlenségi szempontok miatt a védőnő és a gyermekjóléti sem vállalhat olyan családnál eseti gondnokságot, akikkel egyébként kliensi kapcsolatban áll. Ennek az a célja, hogy az egyébként **segítői, szolgáltató szerepkör ne ütközzön a hatósági, szankcionáló funkcióval,** „a hatósági szerep ne gyűrűzzön be a szolgáltatásba” (családsegítő központ vezetője). Ezzel elvben egyet is értenek a szolgálat

munkatársai, ugyanakkor úgy vélik, a hatósági jellegű szerepkör általában is ellentétes az ő megközelítésükkel, még ha egy teljesen idegen családról van is szó: „*skizofrén állapot, segíteni megyek a családnak és közben kapok egy ilyen szerepet... én ügyelem a pénztárcáját... szakmailag ez nem jó.*”

Az eseti gondnokság technikai jellegű nehézsége, hogy az aprófalvas, sok esetben szegregált, halmozottan hátrányos helyzetű településekből álló észak-magyarországon sok esetben nem található megfelelő bolt a kistelepelesen, így általános gyakorlat szerint a gondnok autóján, annak saját költségén jut el a család a bevásárlásra. Költségeként ugyanis a pótlék összegének 10%-a, azaz maximum 1700 Ft számolható el, amely bajosan fedezi a valós kiadásokat. Más jellegű, de szintén figyelemre méltó probléma az eseti gondnoki szereppel járó megalázottság érzete. Eseti gondnoknak kijelölt **területi védőnőkkel folytatott beszélgetések tanúsága szerint számukra kifejezetten megalázó ez a szerepkör: egy akár távolabbi városrészben kell felnőtt romákkal bevásárolniuk, miközben ők védőnőként nem lettek felkészítve az ebből eredő konfliktushelyzetekre.** Félnék tőle, hogy éppen bevásárlás közben összefutnak egy kliensükkel, aki előtt nem szeretnének ebben a szerepben feltűnni. Ráadásul elvileg kettő tanú jelenléte is szükséges minden egyes bevásárláshoz, ami szintén megvalósíthatósági problémákat vet fel. Benyomásunk szerint a megkérdezett védőnők nem látják az intézkedés célját, nem értik, hogyan lehet ebben éppen önekik szerepük, és éppen ezért nem is tudnak azonosulni annak vélt vagy valós hatékonyságával. Mindezt tetézi, hogy nem kapnak ezért pluszjuttatást, sőt, nekik jelent extra költséget és többletidő ráfordítást.

A gyermekjóléti központ munkatársai elmondták, „*hihetetlen ellenállás volt az első megbeszélésen*” a gondnoki feladatok közös vállalásáról a központnak azonban érdeke, hogy ne egyedül kellejen vállalnia a plusz feladatot az amúgy is leterhelt családgondozókra nyomva azt.

A vezető úgy véli „*ráhúztak a rendszerre pénz nélkül egy óriási bürokratikus rendszert*”. Ugyanakkor arra is felhívták a figyelmet, hogy kisebb településen, ahol az egyes szereplők, tehát az iskola, a gyermekjóléti és az önkormányzat közvetlen munkakapcsolatban, akár a szomszéd épületben működnek, kevés emberrel, sokkal könnyebben tudtak megegyezni és nem élték meg támadásként az új feladatot, sőt, közösen egyeztek meg arról helyi szinten, hogy ki veszi azt magára.

6.3 Az intézkedés értékelése a terepen

Az iskolák – ahogyan azt az on-line vizsgálat is megerősítette – hatékonynak látják a módosítást (lásd előző fejezet). **Az iskolavezetőkkel készült beszélgetések alapján számottevően csökkent az igazolatlan iskolai hiányzások aránya a régióban,** annak ellenére is, hogy ott az érintett gyermekek jelentős része rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, tehát természetben a felfüggesztés idején is megkapják a juttatást. Az egyik vezető 70%-os visszaesésről beszélt az igazolatlan hiányzások terén.

Az igazolatlan hiányzások arányának csökkenése azonban leginkább azoknál a gyerekeknél történt meg, akik még nem estek ki a rendszerből, nem indultak el a lemorzsolódás útján. Abban az iskolák, a hivatal és a gyermekjóléti szolgálat is

egybehangzóan nyilatkozott, hogy a leghátrányosabb helyzetű, leginkább elhanyagolt és legnagyobb mértékű iskolai hiányzással bíró gyermekek és családjaik esetében ez az intézkedés is hatástalan, vagy csak kismértékben hatásos, mert olyan mélyrétegű problémahalmazról van szó esetükben, amit egy pénzmegvonás sem tud megfogni. Általános tapasztalat, hogy a szülők már a tanév kezdete előtt értesültek a törvénymódosításról, és az év első hónapjaiban radikálisan visszaesett a hiányzási arány. Egyes helyi vélemények szerint ez annak tudható be, hogy kezdetben azt hitték, hogy a felfüggesztés a szegény családok esetében is valódi pénzmegvonás lesz.

A gyámhivatal alkalmazottai nem érzékelik az intézkedés hatékonyságát, szerintük egyedül a teljes és valódi pénzmegvonás hozhatna eredményt. Torzíthatja észlelésüket a hozzájuk beérkezett magasabb arányú jelzés, ami ugyanakkor arra utal, hogy az iskolák komolyabban vették a jelzési kötelezettséget. Ezt látszik erősíteni a külvárosi iskolában készült interjú, amelyen a vezető elmondta, már nem lehet „*sumákolni*” a hiányzások jelentésével, mert ha egyik szülő elmondja a másiknak, hogy őt feljelentették, és kiderül, hogy a másikat nem akkor abból konfliktus van. A belvárosi ÁMK vezetője is hasonlóan nyilatkozott, **sokkal precízebb adminisztrációra kényszeríti az új szabályozás az iskolákat, mert sokkal nagyobb a tét,** mint korábban. Büntethetőség azelőtt is volt, de a külvárosi iskola igazgató helyettese úgy látja, a kisebb pénzbírságoknak nem volt olyan visszatartó ereje, legfeljebb leülték pár nap alatt, most viszont, hogy „*persze, hát ha nem azt vesz amit akar?*”, azaz nem vehet bármit a pénzből jobban odafigyel arra a szülő, hogy a gyermek bejárjon.

6.4 Nem szándékolt hatások

Félő, hogy nagyfokú látencia van a rendszerben. Az egyik iskola vezetője így fogalmazott: „*notórius hiányzó gyereknél úgy hozták az igazolást első naptól kezdve, mint a kisangyal*” illetve „*hoznak nekünk (igazolást), nekünk ugye az a lényeg*”. Több esetben elhangzott, hogy **egy-egy gyermekorvosok kiállítanak igazolást, ha a szülő nagyon szépen kéri.** Félő tehát, hogy az eddig igazolatlanul hiányzó gyerekek egy része igazolt hiányzóba csúszik át, végső soron ugyanúgy lemorzsolódva a rendszerből.

A megyei gyermekjóléti szolgálat munkatársa kiemelte, **megnőtt a magántanulóvá nyilvánítások száma a megyében:** „*a magántanulóság általában az egyértelmű útja annak, ahogyan ezek a gyerekek kikerülnek az iskolarendszerekből és nem hiányzóként jelennek meg mondjuk.*” A magántanulókra nem vonatkozik az igazolatlan hiányzás kérdése, így az iskola és a szülő is mentesül az ehhez kapcsolódó intézkedésektől. Az ÁMK vezetője ugyanakkor kiemelte, az iskolának nem érdeke a magántanulósítás, mert azzal normatívától esik el. Elmondása szerint a szülők kezdeményezik az eljárásokat és nekik sosem céljuk az indokolatlan engedélyezés. Ahhoz hogy egy gyermek magántanulóvá válhasson meg kell kérni a gyermekjóléti szolgálat véleményét is.³⁶ Amennyiben az iskola azzal nem ért egyet elvben a jegyző dönt, de úgy tűnik, helyi szinten nem mindig jutnak el ezek az esetek a

---

³⁶ Szociálpolitikai szakértők szerint a valóságban erre igen ritkán kerül sor.

legfelsőbb szintekre és leginkább helyi játszmák és érdekharok eredményeképpen születik meg a döntés.³⁷

Szintén kulcsfontosságú, hogy az iskola és a gyermekjóléti szolgálat ugyanazon fenntartó alá tartozik, így, minél kisebb településről van szó, annál kevésbé tudja függetleníteni magát a közös vezetéstől bármelyik szereplő, éppen ezért egyik sem működhet hatékony kontrollként a másik munkája felett.

6.5 Kié a felelősség?

Az interjúkban megpróbáltuk feltárni, hogy **vajon milyen okok lehetnek a nagyfokú hiányzás mögött és kié lehet a valódi felelősség ennek megfékezésében.** Az iskolák és a gyámhivatal a szülőket okolják és hivatkoznak is törvényben rögzített felelősségükre a gyermek iskolába járására vonatkozóan.

„könyörgöm az iskola mit csináljon velem, mi azt várjuk (a szülőktől) hogy győzze meg arról, hogy ha az iskolába indult el, akkor az iskolába jöjjön és maradjon is itt”

„neki (a szülőnek) lenne elsősorban a feladata, hogy a gyereke iskolába járásáról gondoskodjon... bocsánat, ezt mondja ki a törvény is. Az iskolának a megelőzés és természetesen a bekövetkezett hiányzás után az adminisztratív és a feljelentési kötelezettsége van”

A gyermekjóléti szolgálat munkatársa úgy látja, az iskola és a tanulás értéként való megközelítése már generációk óta nincsen benne azokban az emberekben, aki a folyamatos munkanélküliség és kiszámíthatatlan lét közepette élnek. Számukra nem mutat egyértelmű perspektívát az iskola, éppen ezért nagyon alacsony a motivációjuk.

Kérdés, hogy hatósági szankcionálással elérhető-e, hogy valóban többen üljenek nap mint nap az iskolapadban. És ha ott ülnek, vajon tud-e velük kezdeni valamit az iskola? Az az iskola, amelyik korábban nem volt képes becsábítani őket. És a fegyelmezési problémákon túl kérdés, hogy lesz-e valaha valódi végzettsége az érintett tanulóknak? Ahogyan a városközponti iskola vezetője fogalmazott *„arányában csökkent ezeknek a tanulóknak a hiányzása, de ezzel párhuzamosan megnövekedett az iskolának a nehézsége, tehát a munkamoráljuk semmivel nem fejlődött tovább ... évekket ezelőtt megszokták, hogy nem jártak, büntették őket vagy eltekintettek a büntetéstől.”* Jól látható, hogy **már most is megjelent problémaként a sokat hiányzók benmaradása a rendszerben.**

A budapesti gyermekjóléti szolgálat munkatársai kiemelték, látszólag az iskolák nem gondolják, hogy az ő tevékenységük befolyásolja a gyerek viselkedését. Szabadidős programjaik gyakran sablonosak, az iskola nem biztosít színes és az adott gyerekcsoportra szabott délutáni elfoglaltságot, a tanórák pedig sok esetben a kudarcokról szólnak. Természetesen a programszervezés az iskoláknak sem könnyű, többen panaszkodtak arra, hogy a pénzmegvonások miatt le kellett mondaniuk olyan kollégákról, akiket nem kell kötelezően foglalkoztatniuk. Ilyen például a szociális munkás vagy egy szabadidő szervezéssel foglalkozó ifjúsági szakember. A fővárosi gyermekjóléti szolgálat tapasztalata szerint a védelembe vételkor készítenendő és mindig felülvizsgálatra szoruló nevelési-gondozási

---

³⁷ A magántanulóvá nyilvánítás idősoros adatait lásd a Mellékletben.

tervek nem személyre szabottak, hanem inkább sablonos vállalásokat tartalmaznak az iskola részéről. Az egyik terepen dolgozó szociális munkás kiemelte, az űrlap azon kérdésére, hogy mik a probléma megoldásához vezető lépések a válasz legtöbbször ennyi: az iskola jelzett az önkormányzatnak. Ez a példa azt mutatja, hogy sokkal erősebb a szemléletben a tűzoltó szerepű, hatósági logika és nem a megelőzésen van a hangsúly.

Jól láthatóan **az iskolák hátrítják a problémát és nem gondolják azt, hogy a gyerekek benntartása az iskolában esetleg új, érdekes pedagógiai módszerekkel vagy más megközelítéssel lehetséges lenne.** Az eseti nevelési-gondozási terv sem tartalmaz olyan jellegű információkat, ami alapján az iskoláktól is számon lehetne kérni azt, vajon milyen személyre szabott nevelési megközelítéssel próbálják a tanulót az iskolában tartani és fejleszteni. Pedig ez ellentmond a nemzetközi gyakorlatnak is, ahol az oktatási-nevelési intézmények a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve vállalnak felelősséget. **A szociálpolitikai szakértők szerint alapvető lenne az, hogy az iskolák nyitott intézményként működjenek.** Ugyanilyen **fontos lenne a szociális munkás is azokban az iskolákban, ahol nagy a lemorzsolódás veszélye.** A gyermekvédelmi felelős 2005-től nem kötelező az iskolában, így az amúgy is éles státuszokért folyó harcban az iskolákban alig maradnak segítő szakmunkatársak. Arra pedig, hogy nem lehetetlen a hátrányos helyzetű kistélepüléseken sem az, hogy a gyerekek szívesen járjanak iskolába és jól tanuljanak, az egyik legjobb példa Hejőkeresztúr. (lásd a keretes írást)

A hejőkeresztúri csoda

Hejőkeresztúr Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, Miskolctól 12 km-re. A falu iskolájában 3 település diákjai tanulnak, a tanulók kétharmada hátrányos helyzetű, és jelenleg már több mint fele roma származású. Ebben a környezetben a hagyományos módszerek csődöt mondanak, ezért az igazgató és a nevelői testület 2000 körül teljesen új fába vágta a fejszét és olyan új módszereket kezdett el alkalmazni, amivel megszerettette a tanulást a gyerekekkel.

Az egyik ilyen az ún. Komplex Instrukciós Program (KIP) olyan tanítási eljárás, amelyet az amerikai Stanford Egyetemen fejlesztettek ki, kifejezetten olyan osztályokra, ahol a tanulók közötti tudásbeli különbség nagy. Hasonlóan Aronson híres mozaik módszeréhez az órákon csoportmunka folyik, ahol minden gyerek részvétele szükséges legyen a megoldáshoz. Így nincsenek okosabbak és kevésbé okosak, csak egy csapat. Ugyanis minél többet beszélget és dolgozik együtt a csoport, annál többet tanulnak a gyerekek és szöveget majd szeretik meg egymást. Az iskola másik specialitását a táblajátékok jelentik, amelyek segítik a gondolkodásfejlesztést, és amelyekkel a gyerekek tanórákon, szakkör keretében és szabadidejükben is foglalkozhatnak. A táblajátékok hatására a gyerekek megtanulják a fair szabályokat betartani, nyíltabbakká, bátrabbakká válnak, megnő az igazságérzetük.

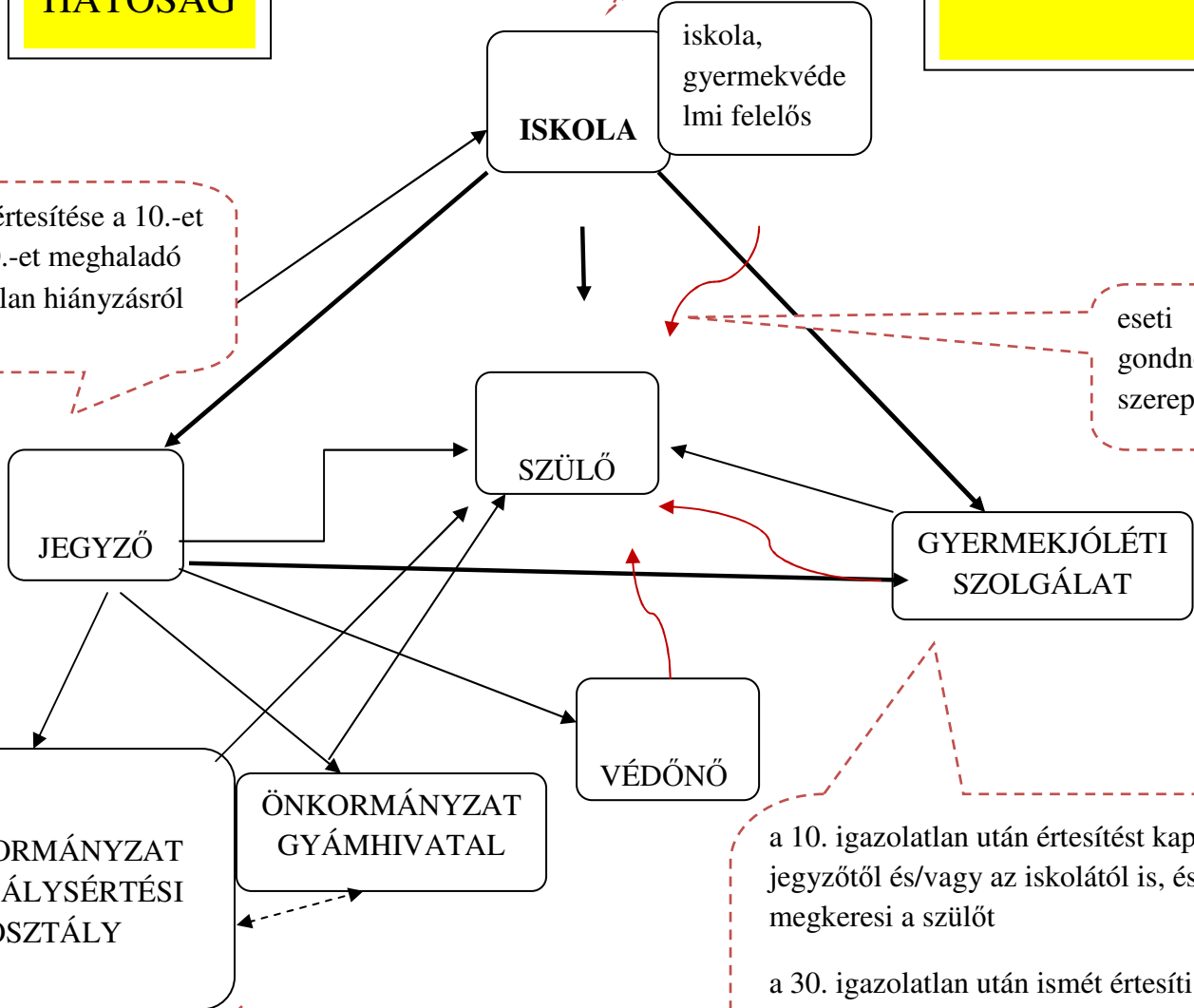
Az érdekes és kooperatív tanulási technikák mellett az iskola sikerének egyik kulcsa, hogy a szülők is aktív szerepet vállalnak az iskola életében. A Generációk Közötti Párbeszéd Program keretében a gyerekek meghívják az iskolába egymás szüleit-rokonait, mégpedig azért, hogy az adott felnőttek beszéljenek arról a tudásukról, képességükről, amelyet az erősségüknek tekintenek, amiben „tudósak”. Így azok a szülők, akik ha tehették, kerültek az iskolát, büszkéek arra, hogy bejöhettek az iskolába és megmutathatták a tudományukat. Ettől kezdve az iskola nekik is fontos lesz.

Az eredmények magukért beszélnek. Az országos matematikai kompetenciafelmérés 2007-es adatai szerint a községi iskolák átlagteljesítménye 469, míg a városiaké 485 pont, ezen belül 520 ponttal a budapesti iskolák vezetnek –Hejőkeresztúr 546 pontjával azonban ezt is túlszárnyalja. Az elképesztő eredményeket két további tény még figyelemreméltóbbá teszi: az egyik, hogy az iskolából minden gyerek továbbtanul, 60 százalékuk érettségit adó középiskolában, a másik pedig, hogy az eredményeket azóta is tartani tudják.

9. ábra Eljárásrend

HATÓSÁG

**SZOLGÁLTATÁS,
SEGÍTÉS**

szülő értesítése már az első igazolatlan hiányzásról

jegyző értesítése a 10.-et és az 50.-et meghaladó igazolatlan hiányzásról

eseti gondnoki szereplők

a 10. igazolatlan után értesítést kap a jegyzőtől és/vagy az iskolától is, és megkeresi a szülőt

a 30. igazolatlan után ismét értesíti az iskola (elindulhat a védelembe vétel)

az 50.-et meghaladó hiányzásnál védelembe vételi eljárásban vesz részt

10.-et meghaladó igazolatlan hiányzásról értesíti a szülőt, 50 után elindítja a védelembe vételt és a felfüggesztési eljárást, illetve már 10 óra felett bírságot szab ki a szülőre

7 Mellékletek

7.1 A magántanulóvá nyilvánítás tendenciái 2004-2010 között az oktatásstatisztikai adatok tükrében

Az alábbi táblázatok a magántanulók arányát mutatják megyék és programtípusok szerint. Piros számmal jelöltük azon megyék adatait, amelyekben 2004 és 2010 között legalább másfélszeresére nőtt a magántanulók aránya az összes diák között.

Mivel a korai adatgyűjtések során nem kérdeztek rá külön a tanköteles diákok létszámára az egyes programtípusoknál, ezért minden esetben az össz-diáklétszámot használtuk a számítás során. Ez azt jelenti, hogy az adatok némileg felfelé torzítanak.

Általános iskola (2004-2010) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010 (szorzó)
BA	0.8	0.7	1.1	0.9	1.1	1.3	1.5	1.9
BAZ	1.3	1.3	1.2	1.3	1.5	1.7	1.6	1.2
BP	1.3	1.3	1.4	1.5	1.7	1.4	1.5	1.1
BK	0.8	1.0	0.9	1.0	1.1	1.0	1.1	1.4
BE	0.8	0.9	0.9	1.0	0.9	0.7	0.9	1.1
CS	0.7	0.8	0.9	0.9	1.1	1.2	1.2	1.6
FE	0.9	0.9	0.8	1.0	1.1	1.1	1.2	1.3
GYMS	0.8	1.0	0.8	0.9	1.1	1.2	1.0	1.3
HB	0.8	0.9	0.9	0.9	1.0	1.1	1.1	1.3
HE	1.1	1.0	1.1	1.3	1.3	1.4	1.4	1.3
JNSZ	0.8	0.8	0.9	0.9	1.1	1.1	1.0	1.2
KE	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	1.0	1.0	1.4
NO	1.1	1.2	1.1	1.3	1.5	1.4	1.3	1.2
PE	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.2
SO	1.2	1.0	1.1	1.0	1.0	1.2	1.2	1.0
SZSZB	1.3	1.2	1.1	1.2	1.2	1.1	1.2	0.9
TO	0.9	1.1	1.2	1.0	1.0	1.1	1.4	1.6
VA	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9	1.1	0.9	1.0
VE	0.8	0.8	1.0	1.1	1.4	1.4	1.3	1.7
ZA	1.0	1.0	1.1	1.0	1.1	1.1	1.0	1.1

piros: a növekedés 2004-2010 között legalább másfélszeres

Gimnázium (2004-2010) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010 (szorzó)
BA	0.4	0.4	0.5	0.6	0.6	0.8	0.8	2.1

BAZ	0.3	0.2	0.3	0.2	0.4	0.4	0.6	2.0
BP	1.0	0.9	1.0	1.0	1.2	0.9	1.0	1.0
BK	0.2	0.5	0.3	0.5	0.5	0.6	0.5	2.2
BE	0.3	0.3	0.5	0.3	0.4	0.4	0.5	1.9
CS	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.4	0.6	1.1
FE	0.7	0.7	0.7	0.8	0.9	1.4	0.9	1.3
GYMS	0.5	0.5	0.7	0.5	0.6	0.6	0.5	0.9
HB	0.3	0.2	0.3	0.4	0.3	0.3	0.5	1.8
HE	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.6	2.5
JNSZ	0.4	0.5	0.4	0.5	0.3	0.5	0.4	0.8
KE	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.6	2.8
NO	0.5	0.6	0.3	0.2	0.8	0.8	0.6	1.2
PE	0.5	0.6	0.7	0.6	0.6	0.7	0.6	1.2
SO	0.5	0.6	0.4	0.5	0.6	0.5	0.4	0.7
SZSZB	0.4	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	1.0
TO	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.3	0.4	1.1
VA	0.4	0.4	0.6	1.0	1.1	0.7	0.5	1.3
VE	0.8	0.7	0.5	0.4	0.5	0.8	1.0	1.2
ZA	0.3	0.3	0.3	0.4	0.3	0.6	0.3	1.0

piros: a növekedés 2004-2010 között legalább másfélszeres

Szakközépiskola (2004-2010) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010 (szorzó)
BA	0.3	0.5	0.5	0.4	0.3	0.4	0.6	2.0
BAZ	0.3	0.4	0.3	0.5	0.6	0.5	0.5	1.8
BP	0.6	0.5	0.5	0.5	0.7	0.8	0.6	1.0
BK	0.4	0.4	0.4	0.5	0.2	0.4	0.4	0.9
BE	0.7	0.6	0.8	0.5	0.6	0.6	0.7	0.9
CS	0.7	0.4	0.5	0.4	0.7	0.7	0.5	0.7
FE	0.5	0.6	0.3	0.5	0.5	0.5	0.4	0.9
GYMS	0.4	0.6	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	1.2
HB	0.3	0.4	0.3	0.3	0.4	0.5	0.3	1.0
HE	0.3	0.7	1.1	0.9	0.8	0.6	0.4	1.5
JNSZ	0.5	0.2	0.6	0.3	0.4	0.4	0.5	0.9
KE	0.2	2.2	0.4	0.3	0.4	0.3	0.6	2.8
NO	0.3	0.4	0.3	0.6	0.5	0.6	0.6	2.1
PE	0.6	0.6	0.4	0.7	0.9	1.0	1.0	1.7
SO	0.8	0.5	0.4	0.6	0.5	0.7	0.5	0.7
SZSZB	0.3	0.3	0.9	0.5	0.4	0.4	0.8	2.6
TO	0.3	0.4	0.2	0.3	0.4	0.5	0.4	1.4
VA	0.4	0.6	0.4	0.5	0.6	0.4	0.5	1.2
VE	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4	0.3	0.4	1.2
ZA	0.3	0.2	0.4	0.4	0.3	0.3	0.4	1.2

piros: a növekedés 2004-2010 között legalább másfélszeres

Szakiskola / speciális szakiskola (2004-2010) (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010 (szorzó)
BA	0.9	1.0	1.2	0.7	0.9	1.3	1.2	1.3
BAZ	0.6	0.5	0.6	0.8	1.0	1.4	1.4	2.3
BP	1.3	1.3	0.8	0.9	1.4	1.1	1.4	1.0
BK	0.5	0.4	0.6	0.5	0.8	0.9	1.1	2.1
BE	1.2	0.9	0.9	0.8	1.2	1.4	1.8	1.4
CS	0.6	0.6	1.2	0.7	1.1	1.8	2.0	3.6
FE	2.0	1.9	1.3	2.2	1.5	1.5	1.1	0.5
GYMS	1.0	1.1	0.7	0.7	0.9	1.0	1.1	1.1
HB	0.6	0.9	0.6	0.7	1.6	2.0	1.6	2.6
HE	0.7	0.6	0.7	0.9	1.5	2.0	1.1	1.5
JNSZ	1.1	1.8	0.4	0.5	1.3	1.3	1.9	1.8
KE	1.3	0.1	0.8	0.5	1.1	1.8	1.6	1.3
NO	0.3	0.6	0.6	1.0	2.4	1.0	1.5	4.6
PE	2.1	0.8	1.0	1.3	2.0	1.9	1.7	0.8
SO	2.0	1.6	0.5	1.2	1.5	1.3	1.4	0.7
SZSZB	1.4	1.1	1.1	1.2	1.6	1.5	1.0	0.7
TO	0.8	0.7	1.0	0.4	1.1	1.8	1.2	1.5
VA	1.0	0.6	0.9	1.1	1.2	1.0	2.5	2.5
VE	0.9	0.7	1.0	0.7	1.3	1.0	1.1	1.3
ZA	0.7	1.1	0.8	0.8	1.1	2.1	2.0	2.9

piros: a növekedés 2004-2010 között legalább másfélszeres

7.2 Melléklet - Családi/egyéni gondozási-nevelési terv védelembe vétel esetén

VII. számú adatlap

„GYSZ-5” – Családi/egyéni gondozási-nevelési terv védelembe vétel esetén

(A gyermekjóléti szolgálat munkatársa tölti ki.)

Védelembe vett gyermek(ek) neve:	
A terv készítéséért felelős neve:	Kitöltött lapok száma:
Családi/egyéni gondozási-nevelési terv sorszáma (a szülő által aláírt terv sorszámozandó):	

Tervkészítés oka (a megfelelő aláhúzendő):

védelembe vétel

kötelező felülvizsgálat

rendkívüli felülvizsgálat

Védelembe vételi tárgyalás/felülvizsgálatidőpontja:	Tervkészítés időpontja:
A védelembe vételi határozat száma, kelte:	Jogerőre emelkedésének kelte:

I. A védelembe vétel megszüntetésére irányuló munka részletezése az alábbi szempontok figyelembe vételével:

Veszélyeztető tényező, probléma (személyre szabottan):	A probléma megoldásához vezető lépések:	A problémamegoldást segítők felsorolása, teendői:	A teendők teljesítésének kezdete, rendszeressége és teljesítésének határideje:

A gondozási-nevelési tervbe foglalt megállapodásokat elfogadom, annak egy példányát átvettem:

Dátum:

Aláírás:

Anya/törvényes képviselő:

Apa/törvényes képviselő:

Kirendelt családgondozó:

Bevont segítők:

Gyermek(ek):

Útmutató a kitöltéshez

„GYSZ-5”

Az adatlap funkciója: a védelembe vett gyermekek családi/egyéni gondozási-nevelési tervének rögzítése. Azokra a gyermekekre, akiket azonos határozattal vettek védelembe, elegendő egy közös adatlap kitöltése a személyre szóló feladatok pontos megjelölésével.

Az adatlap kitöltője: a gyermekjóléti szolgálat.

A kitöltés ideje: a védelembe vételi határozat jogerőre emelkedését követő 15 napon belül.

Az adatlap továbbítása:

1. védelembe vétel során a határozatot hozó jegyzőnek,
2. a gyámhivatal az eljáró illetékes jegyzőtől szerzi be az esetre vonatkozó iratanyagot.

7.3 Melléklet - Pénzfelhasználási terv végrehajtása

Pénzfelhasználási terv végrehajtása

1. Gyermek neve: születési helye; ideje; anyja neve; lakcíme:

.....

2. Iskoláztatási támogatásra jogosult neve; születési helye; ideje; anyja neve; lakcíme:

.....

3. A gyermek után járó családi pótlék havi összege: ..... Ft.

..... Számú számlán szereplő termékeket átvettük.

.....
szülő/gondviselő

.....
gyermek

.....
eseti gondnok

.....
tanú

.....
tanú

2011..... hó ..... nap

Kapja: Város Jegyzője
Gyermekjóléti Központ családgondozója
Eseti gondnok
Szülő/ tv. képviselő

7.4 Melléklet – Eseti gondnoki elszámolás

2. számú melléklet

Eseti gondnoki elszámolás

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 68/A. § (1) bekezdése alapján a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásához.
Minden gyermekre külön kitöltendő!

1. Eseti gondnok neve, székhelye (családtag esetén lakcíme)

.....
.....

2. A természetbeni ellátást elrendelő határozat száma, kelte, kiállítója:

.....

3. Az elszámolás alapjául szolgáló összeg.....Ft.

4. Az általam kezelt családi pótlék összegét a határozatban foglaltak alapján az alábbiakra fordítottam.

Megnevezés	Összeg (Ft)
------------	-------------

5. Számadásom igazolásaként az alábbi melléleteket csatolom:

6. Eseti gondnoki tisztségem okán az alábbi indokolt és melléklettel igazolt kiadásaim merültek fel.⁴

Kelt:

.....
eseti gondnok

⁴ A költségterítés mértéke havonta nem haladhatja meg a gyermek után természetben nyújtott családi pótlék összegének 10%-át.

7.5 Melléklet – Nyilatkozat

Nyilatkozat

Alulírott.....sz.....an.....
.....lakos tudomásul veszem, hogy.....
..... nevű gyermekem/gyermekeim iskoláztatási támogatás
természetben történő levásárlása a ..... napon történik .....
..... üzletben.

2011.....

Tudomásul vettem:.....
törvényes képviselő

Tanuk:.....

.....